№ 68 ՈՒՐԲԱԹ, 1 ԱՊՐԻԼԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՈՒՐԲԱԹ, 1 ԱՊՐԻԼԻ № 68

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Ապրիլի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 8 րուբլի:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մօսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Աւագ Աւրեան ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑԸ իր որդի Հայկի հետ միասին հոգեկան խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինն իր թանգագին և անմոռաց կնոջ, իսկ երկրորդն իր ջերմ սիրելի մօր՝
ՆԻՆԱ ԱՐՏԷՄԻԵՎՆԱ ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆՑԻ
յանկարծակի մահը, որ տեղի ունեցաւ Պետերբուրգում: Թաղման և ամբիծքի մասին կը յայտարարվի առանձին, մարմինը Թիֆլիս բերվելուց յետոյ:
312. 3—1

Մարտի 30-ին կարճատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց
ԱՒԵՏԻՍ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆՑԸ,
որի մասին խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ հանգուցեալի հարս Նադեժդա և եղբայր Առաքել ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆՑՆԵՐԸ և քրոջ որդիք Թէոդորոս և Յակոբ ՄԱԴԱԹԵԱՆՑՆԵՐԸ: Ամբիծքը լինելու է այսօր, ուրբաթ, ապրիլի 1-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին: Յուղարկաւորութիւնը վաղը, շաբաթ, ապրիլի 2-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանի (Սուդեբնայա փողոց № 36) դէպի Զրկինեանց եկեղեցին: Թաղումը Վերայի հայոց գերեզմանատանը:
311. 2—1

Խորէն քահանայ, Տատօ, Մելքօ, տիրուհի Աննա, Եկատերինա և Պելագի ԽՈՒՑԵԱՆՑՆԵՐԸ խորին կսկիծով յայտնում են ազգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին՝ առաջին երեքը իրանց անմոռանալի մօր, իսկ միւսները իրանց թանգագին սկեսրոջ՝
ՄԱՐԻԱՄ ԽՈՒՑԵԱՆԻ
մահը: Ամբիծքն այսօր, ուրբաթ, ապրիլի 1-ին, երեկ. ժամը 7-ին: Մարմնի յուղարկաւորութիւնը վաղը, շաբաթ, ապրիլի 2-ին, առաւ. ժամը 10-ին իրանց բնակարանից (Армянскій базаръ, Захарьевскій пер., 5) դէպի Վանքի ս.-եկեղեցին: Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը:
319. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Ուրբաթ, ապրիլի 1-ին
ԶԳՐԱՇԵՆԻ ԴՊՐՈՑԻ հոգաբարձական և մանկավարժական խմբերը ՑՕԳՈՒՏ ՆՈՅՆ ԴՊՐՈՑԻ չքաւոր աշակերտ-աշակերտուհիների՝ բարեհաճ մասնակցութեամբ դերասաններ պ. պ. Գ. Միրաղեանի, Գ. Տէր-Դաւթեանի և սիրողների կը ներկայացնեն
I. Հայերէն.
ԳԱԶԱՆԻ ՅԵՏԵՒԻՑ
Կատակ-կօմ. 2 արար., հեղ. Զախարինի, թ. Գ. Ալեմեանի
II. Ռուսերէն.
„Дорогой поцѣлуй"
Հանաք 1 արար., հեղ. Զինարեվի
Մասնակցում են. տ. տ. Աբովեան-Ցիցիանովա, Ա. Վանեան-Ազաբաբ, օր. օր. Բորսկայա, Մ. Մարուսինա, Ս. Միլիքեան, Ա. Շահվերդեան, պ. պ. Մ. Աւետիսեան, Խ. Բաբայեան, Բարսեգօվ, Տ. Գիւզալեան, Կվինտա, Գ. Միրաղեան, Կ. Շիրինեան, Գ. Տէր-Դաւթեան, Աղ. Քալանթարեան և ուրիշ.:
Ներկայացումից յետոյ ՊԱՐԵՐ:
Տեղերի գինն է 3 ր. մինչև 1 ր.: Տոմսակները կարելի է ստանալ դպրոցի գրասենեակում, Միջին փողոց, և ժողովարանի շվէյցարից:
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8½-ին:
(ա. օ.) առ. 307. 2—2

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
Ուրբաթ, ապրիլի 1-ին
ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
Թիֆլիսի Ժողով. Համալս. Ընկեր. օգտին լինելու է
ՀԱՄԵՐԳ եւ ՕՊԵՐԱ.
Համերգ. բաժն. կը մասնակցեն՝ միստրիս Կօլմեր, տիկ. Ձիբրաչեվսկայա, Սաբինգուս և պ. Ն. Դ. Նիկոլայեվ: Օպեր. բաժն. («Риголетто» 2 և 4 գործ. և «Сельск. честь» ամբողջ.) կը մասնակցեն. տ. տ. Վեսելօվզորօվա, Մինկվիչ, Ճենինգ, Նիկօլայևա, Բլաժեվսկայա, Իսաամասօվա և պ. պ. Կօզլեվսկի, Բրօջի, Ճիբուևվ: Նրաժշտ. և երգ. խումբ, պ. Պալիեվի ղեկավարութեամբ: Տոմսակները վաճառվում են թատրոնի կասսայում և ոչ ոքի չեն ուղարկվի:
(չ. ու.) առ. 303. 2—2

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թիֆլիսի առաջնորդարանը կարգադրել է, որ կաթողիկոսական ընտրութեան առաջին գործողութիւնները սկսվեն մայիսի 8-ից:

Այդ օրը Թիֆլիսի թեմի եկեղեցիներում նշանակված է պատուիրակների ընտրութիւնը:

Ցեառյ աշնանը՝ հոկտեմբեր ամսին այդ պատուիրակները, գումարված միատեղ Թիֆլիսում, կընտրեն թեմական պատգամաւորի, որը և կը գնայ էջմիածին դեկտեմբեր ամսին՝ մասնակցելու կաթողիկոսական ընտրութեանը:

Թէ ինչ պատճառով է պատուիրակների ընտրութիւնը այսքան վաղ նշանակվել՝ մեզ անյայտ է:

Պատուիրակների ընտրութիւնը կարող էր ամենաապահով կերպով կատարվել աշնանը, և դա, անտարակոյս, աւելի նպատակայարմար և խելացի կը լինէր մի քանի դիտումներով: Նախ՝ ժողովրդական ձայնատուութեան և կաթողիկոսական ընտրութեան օրերի մէջ տարածութիւնը կը լինէր աւելի կարճ և ուրեմն ժողովրդի կամքը վերջնական ընտրութեան օրը կը լինէր աւելի համապատասխան նրա իսկական էութեան: Երկրորդ՝ աւելի պարզված կը լինէր հասարակութեան վերաբերմունքը դէպի կաթողիկոսական թեկնածուները, որը ներկայումս գտնվում է մութ անորոշութեան մէջ:

Շնորհիւ վերջին հանգամանքի՝ պատուիրակների ընտրութեան օրը ձայնատու ժողովուրդը բոլորովին անկարող կը լինի որևէ կերպով թելադրել իր տրամադրութիւնը իր ընտրելիներին:

Եթէ առաջնորդարանը շտապել է պատուիրակների ընտրութիւնը այժմ կատարել, որպէս զի մինչև ամառ կարողանայ վերջացնել զանազան բողոքների քննութիւնը և վերընտրութիւններ կատարել, դա հիմնաւոր առարկութիւն չէ, որովհետև նոյնը հնարաւոր էր անել նաև աշնանը՝ սեպտեմբերին և հոկտեմբերին աւելի եւս աջողութեամբ, քան մայիս ամսին:

Միևնոյն ժամանակ չը պէտք է մոռանալ, որ ներկայ ընտրութիւնները ունեն և այն անյարմարութիւնը, որ ընտրված պատուիրակներից մի քանիսը կարող են մինչև աշուն փոխել իրանց բնակավայրը և առ հասարակ իրանց վերաբերմունքը դէպի ընտրական գործը:

Նասկած չէ կարող լինել, որ եթէ պատուիրակների ընտրութիւնը նշանակված լինէր աշնանը, նա կը լինէր աւելի գիտակցական, աւելի որոշ պայմանախօսութեամբ, աւելի հարազատ վերաբերութեամբ:

Բայց կարգադրութիւնը արված է, և ժողովուրդը հրաւիրվում է ընտրութեան մասնակցելու:

Աչքի առաջ ունենալով այն անորոշութիւնը, որ տիրում է կաթողիկոսական թեկնածուների վերաբերմամբ, և այն հանգամանքը, որ ներկայումս անկարող ենք հաւանական կաթողիկոսացուի անունը յանձնարարել մեր խոհակիցներին, մենք՝ «Մշակի» խմբագրութեան մօտ անձերս՝ ներկայ ընտրութեան համար նախապատրաստական համաժողով չենք կազմի և ընդհանուր ընտրական ցուցակ չենք մշակի, թողնելով իւրաքանչիւր եկեղեցու ծխականներին կազմել ժողովներ և խորհրդակցել այնպիսի պատուիրակներ ընտրելու համար, որոնք կարողանային հնար եղածին չափ հարազատ ներկայացուցիչները լինելու համայնքի լաւագոյն տրամադրութիւնների, որպէս զի ապագայում թեմական պատգամաւորի ընտրութեան ժամանակ այդ պատուիրակները կարող լինէին գիտակցօրէն վերաբերվել իրանց վրա վերցրած յանձնարարութեան:

Կաթողիկոսական թեկնածուի որոշման խնդիրը այս անգամ դժուար լուծելի է և պէտք էր, նկատի ունենալով այդ փափկանկատ հանգամանքը, ժամանակ տալ ժողովրդական ընտրողներին աւելի ու աւելի պարզելու անորոշ հարցը մինչև աշուն:

Հեղինակաւոր կաթողիկոսական թեկնածուի բացակայութիւնը գուցէ ստիպելու է պատգամաւորներին վերջնական ընտրութեան ժամանակ մեղմացնել պահանջները կամ ձեռնպահ մնալ և կամ որևէ պայմանաւորումներ առաջ բերել, բայց այն, ինչ որ անխուսափելիութեան թելադրանքն է, թող հանդէս գայ, յամենայն դէպս հնար եղածին չափ ուշ, երբ հասարակական գիտակցութիւնը փորձած կը լինի հարցի լաւագոյն լուծումը և գտած չի լինի նրա եղանակը:

Ամեն մի սակարկութիւն և շեղում ուղիղ ճանապարհից՝ ներկայումս արդարանալու տեղիք չունի:

Գուցէ կը գտնվի հարցի արժանաւորագոյն լուծումը:

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՏՕՆԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

Զատկական տօների առիթով մեզ դիմում են բազմաթիւ չքաւոր և կարօտ ընտանիքներ և օգնութիւն խնդրում: Ինչպէս ամեն տարի, այս անգամ եւս մենք յորդոր ենք կարդում բարեգութ և մարդասէր անձանց՝ չը զլանալ այցելութիւնների փոխարէն յատկացնել մի որևէ գումար՝ այդ կարօտեալ ընտանիքներին օգնելու համար: Վերին աստիճանի ցաւալի է, որ, չը նայելով մեր գոյութիւն ունեցող բարեգործական ընկերութիւններին քաղաքումս, դարձեալ կարօտեալների և խեղճերի թիւը ահագին է:

Չը պէտք է մոռանալ, որ յաճախ մի րուբլի, նոյն իսկ յիսուն կոպէկ իր ժամանակին և տեղին տրված, կարող է թեթևացնել մի ազաղակող կարիք:

Մեզ մնում է ուրեմն դիմել, ինչպէս և առաջ, բարեգործ և մարդասէր անձանց կարեկցութեան՝ և խնդրել տօների առիթով չը մոռանալ թշուառներին և խեղճերին:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
30 մարտի

Պետերբուրգ. — Համաձայնեցուցիչ մասնաժողովը միաձայն համաձայնեց ծովային մինիստրութեան նախահաշւի վերաբերմամբ յատկացնել 4.238,134 րուբլի՝ նաւերի հիմնական վերանորոգման և վերազինման համար, 9.077,108 րուբլի՝ պարագաներ պատրաստելու համար:

Սազօնովի դրութիւնը անփոփոխ է:

Հրատարակվեց հեղինակութեան իրաւունքի վերաբերող օրէնքը:

Պօստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը ձեռնարկել է հեռախօս հաստատելու՝ Թիֆլիսի և Բագուի միջև:

Պետական Դումային ներկայացվեց մի օրինագիծ՝ սահմանելու յօգուտ Բաթումի կէս-կոպէկանոց տուրք՝ Բաթումի նաւահանգստով անցնող ապրանքներից:

—

Մօսկվա. — Ալէքսէեվսկայա փողոցում, Նիկիֆօրովայի տանը, կողոպտման նպատակով սրի քաշվեցին 4 կին, 80 տարեկան անատիրուհի Նիկիֆօրովան, սրա եղբօր աղջիկը և սպասաւորը: Յափշտակված է 14,000 րուբլի:

—

Ախիլէյօն. — Ցունաց թագաւորը և գահաժառանգը կնոջ հետ՝ այցելեցին գերմանական կայսերական զոյգին:

—

Մէսինա. — Եկաւ անգլիական թագուհի Ալէքսանդրան:

—

Աղվիսաբէրա. — Վախճանվեց Աբիսսինիայի պետական խնամակալը:

Ազգաբնակութիւնը դեռ չէ իմացել այդ մասին: Ձեռք են առնված միջոցներ՝ անկարգութիւնների առաջն առնելու:

—

Պարիզ. — Երեան հանվեցին անճշդութիւններ արտաքին գործերի մինիստրութեան գանձապահական մասում: Կառավարիչ Ամօնի զեղծումները յայտնի էին դեռ դեկտեմբերին և Պիշօնը նշանակեց քննութիւն: Կրիւպպին քննութեան հէնց առաջին շրջանում Ամօնին պաշտօնից հեռացրեց:

Արտաքին գործերի մինիստրութեան վերատեսուչները խորհրդակցութեան գումարվեցին, սակայն Ամօնը չեկաւ: Երեկոյեան Ամօնը պաշտօնից արձակվեց և կալանաւորվեց:

Պալատն ընդունեց բիւջէի այն բոլոր յօդուածները, որոնք վերաբերում են երկրաթուղիների վերակազմութեանը, և 256 ձայնով ընդդէմ 253-ի մերժեց կառավարութիւնից բեկված ուղղումն այն մասին, որ երկաթուղային խորհրդի մէջ ընտրվում են առևտրի, գիւղատնտեսութեան և բանւորների ներկայացուցիչները: Պալատը, չը նայած հասարակական աշխատանքների մինիստրի առարկութեան, ընդունեց մի ուղղում, որի համաձայն խորհրդի մէջ ընտրվում են միմիայն բանւորների ներկայացուցիչները:

Կրիւպպին պալատի մասնաժողովին յայտնեց, որ դրութիւնը Մարօկկօյում լաւացաւ շնորհիւ այն աջակցութեան, որ ֆրանսիական գլխաւորական միսսիան ցոյց տուեց սուլթանին, նաև շնորհիւ այն հանգամանքի, որ սուլթանին դրամ տրվեց զօրքերի ռոճիկները տալու համար: Դրութիւնը աւելի կը բարելաւվի, որովհետև ապստամբ ցեղերը վերադառնում են հայրենիք դաշտային աշխատանքները կատարելու:

—

Թաւրիզ. — «Թաւրիզ» լրագիրը տպում է ականատեսի յօդուածները Ատրպատականում թիւրքերի գործունէութեան մասին: Թիւրքիան կանոնաւոր կերպով ժխտում է ակնյայտնի փաստերը, մանաւորապէս Սուլդուզը թիւրքական պատերազմական բազ դարձնելը:

—

Սօֆիա. — Տեղումս գտնվող ալբանացիների պարագլուխ Իվանաց-բէյը «Գլասում» մի հեռագիր է տպել, որ ստացվել է ալբանական ապստամբութեան պարագլուխներից, որի մէջ խնդրում են Իվանաց-բէյին դիմել քաղաքակիրթ աշխարհին՝ խնդրելով ցոյց տալ մօրալ աջակցութիւն,

—

Լօնդօն. — Համայնքների պալատի 5 նիստերից յետոյ, նուիրված լորդերի պալատի veto-ի վերացման օրինագծին, հետևեալ նիստը նշանակված է ապրիլի 5-ին: Չը նայած վիճաբանութիւնների կրքոտ բնաւորութեանը, կառավարութիւնը բոլոր քուէարկութիւնների ժամանակ ունեցաւ սովորական մեծամասնութիւն:

—

(Լրագիրներից)

1905 թւի հայ-թուրքական ընդհարումներից յետոյ, երբ և ոչնչացան Բագուի շատ նաւթահանքեր, կառավարութիւնը օգնութեան հասաւ նաւթարդիւնաբերողներին և տուեց նրանց միլիօնների փոխատուութիւն՝ քայքայված նաւթահորերը վերականգնելու համար: Այդ փոխատուութիւնը մինչև օրս չէ վերադարձված, և նաւթարդիւնաբերողները նորից միջնորդում են Կովկասի Փոխարքայի և առևտրի ու արդիւնաբերութեան մինիստրի առաջ՝ յետաձգելու յիշեալ փոխատուութեան տուրքերի գանձումը:

—

Պարիզ. — Սենատում, արտաքին քաղաքականութեան հարցի քննութեան ժամանակ, առանձին ուշադրութիւն կենտրոնացաւ ֆրանս-ռուսական դաշնակցութեան վրա:

Կատաղի յարձակումներ են գործում աջակողմեան պատգամաւոր Գօտէնդը-Վիլէնը և բօեալիստ դէ-Լամարզէլը, որոնք պօստդամեան տեսակցութեան հետևանք մատնանշում են այն, որ ռուս-ֆրանսիական դաշնակցութիւնը թուլացաւ և կորցրեց իր նախկին նշանակութիւնը:

Հռետորներին պատասխանելու և ի պաշտպանութիւն դաշնակցութեան հանդէս են գալիս մինիստր Կրիւպպին և նախկին պրեմիէր Ռիբօն, որի օրօք էլ կապվել է յիշեալ դաշնակցութիւնը:

Վիճաբանութիւններից յետոյ, որոնց ներկայ էր, ի միջի այլոց, ռուսաց արտաքին գործերի նախկին մինիստր Իզվօլսկին, սենատն ընդունեց հետևեալ բանաձևը.

«Վստահութիւն յայտնելով կաբինէտի յայտնածներին, թէ նա խելամտութեամբ և հաստատակամ հետևելու է դաշնակցութիւններին և համաձայնութիւններին համապատասխանող քաղաքականութեան՝ համապատասխան Ֆրանսիայի շահերին, սենատը դիմում է հերթական գործերին»:

Բանաձևն ընդունվում է 250 ձայնով ընդդէմ 26-ի:

—

Բերլին. — Մարօկկօյում կատարվող դէպքերն այստեղ անհանգստութիւն են պատճառում: Պարիզի և Բերլինի միջև շարունակ հեռագիրներ են փոխանակվում: Ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր Կրիւպպիի վստահեցումները քիչ հանգստացրին գերմանացիներին: Լիբէրալ մամուլը նոյնպէս կորցրել է իր սառնարիւնութիւնը և կանխակալ շօվինիստօրէն մեղադրում է Ֆրանսիային՝ կրքերը գրգռելու, մարօկկօցիներին շահագործելու մէջ և այլն: Ընդ սմին նա, յենվելով սոսկ լուրերի վրա, յայտնում է, թէ երբ Մարօկկօյի սուլթանը մտադիր է ինքնապաշտութիւն գործել և որ այդ հանգամանքը վտանգաւոր դրութեան մէջ է դնելու Ֆէցում գտնվող եւրօպացիներին: Մամուլը գերմանական դիպլօմատիային յորդորում է աչալուրջ լինել և հետևել Ֆրանսիայի գործողութիւններին ու թոյլ չը տալ, որ Մարօկկօն գրաւեն Ֆրանսիան և Սպանիան:

—

Պետերբուրգում ոստիկանութեան ուշադրութիւնը գրաւեց հասարակութեան մէջ լայն կերպով տարածվող ինչ-որ անթոյլատրելի վիճակախաղ: Քննութիւնը պարզեց, որ յիշեալ վիճակախաղը կայացվում է յօգուտ տեղական յեղափոխական կազմակերպութիւնների, ըստ որում վիճակախաղի առարկաներ ներկայանում են տնային զանազան իրեր և գրքեր: Բացի դրանից՝ երևան հանվեց, որ վիճակախաղ է ձգվում 2-րդ կարգի պետական խաղարկու տոմս, որ պատկանում է սօց.-յեղափոխականների կուսակցութեան տեղական կոմիտէի անդամներից մինին: Միջոցներ են ձեռք առնված վիճակախաղի տոմսերը վաճառողներին գտնելու: («Н. В.»)

ԳԻՆԵԳՈՐԾՆԵՐԻ ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

Պարիզ. — Շամպայն պատրաստելու շրջանի սահմանները որոշելու հարցի առիթով սենատը հաւատ յայտնեց, որ կառավարութիւնը հանդէս կը գայ կեղծումների դէմ գիները որոշելու ժամանակ, կը վերացնէ գինեգործութեան շրջանների սահմանների նրկատմամբ կայացված որոշումները: Վիճաբանութիւնների ժամանակ Մօնիսը յայտնեց, որ սահմանները որոշելու հարցը կը յանձնէ պետական խորհրդ-

դին՝ ինքնուրոյն վճիռ կայացնելու համար։ Ցայտարարութիւնը և սենատի որոշումը պալատի սրահներում առաջ բերին մեծ յուզմունք։

Պատգամաւորների պալատ։ Մօնիսը յայտնեց, որ գինեգործութեան շրջանները որոշելու հարցը կը լուծէ պալատի մասնաժողովի օգնութեամբ և կը վերականգնէ կարգը։ 323 ձայնով պալատն ընդունեց բանաձև, որով յորդորվում է ազգաբնակութեանը խելամիտ լինել և վստահանալ, նաև վստահութիւն է յայտնվում կառավարութեան։

—

Ռէյմս.—Հէնց որ սենատի վճռի մասին ստացվեց տեղեկութիւն, Մարնի հովիտի բոլոր տեղերում ժողովվեցին 2000 գինեգործներ. խիտ-խիտ շարքերով նրանք գնացին Օավիլ և Դիզի և առ. ժամը 9 1/2-ին կարմիր դրօշակներով մտան Դիզի, միացան տեղացի գինեգործների հետ, կոտրեցին շամպայնի պահեստը, ջարդեցին 230,000 շիշ շամպայն, կողոպտեցին նիւթերի պահեստի գրասենեակը, պահեստից շինեցին երեք պատնէշներ, այրեցին տակառները։ Ազգաբնակութիւնը կրակը հանգցրեց։ Նոյնը տեղի ունեցաւ Դամէրում։ Զօրքերը պաշտպանում են փողոցները։

Դիզիի, Վանտէյի և Դօվիլիէի շրջակայքում զինված ամբոխը յեղափոխական երգեր երգելով հասաւ Աիի մօտերը, ուր նրա առաջ դուրս եկան երկու հեծելազօրներ։ Չը նայած, որ փողոցների մուտքը փակված էր, բայց և այնպէս գինեգործները ներս մտան քաղաք։ Դրագոնները փորձեցին ցրել ամբոխը, սակայն շատերը հրաժարվեցին հեռանալ և ընկան ձիերի տակ։ Այժմ գինեգործները մտադրվում են ներս խուժել Էպերնէ։ Վաղը գինեգործութեան բոլոր շրջանները կը գրաւվեն զօրքերով։ Համայնական իշխանութիւնները Դամէրում և շրջակայքում հրաժարական տուին։ Դամէրի քաղաքային տան կտուրին ծածանվում է կարմիր դրօշակ։ Դավինիից մի քանի հազար գինեգործներ դիմեցին Էպերնէ։

Էպերնէում յուզմունքները հասան ծայրայեղ չափերի։

Մի քանի հազար գինեգործներ, կոտրելով զօրքերի շղթան, այսօր ցերեկով անկարգութիւններ առաջացրին։ Էպերնէում ամբոխը քարուքանդ արեց մի քանի տներ։ Դրագոնները գործեցին սառը զէնքով։ Լուրերին նայած, մի քանի մարդ վիրաւորված են։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

—

Տօկիօ.—Վտանգաւոր կերպով հիւանդացաւ գահաժառանգի կինը։

Պէկինից հաղորդում են, որ չինական ազգային ժողովարանում, Եապոնիայից ստացված 10 միլիոն փոխառութեան պատճառով, սկսվել է հակաեապոնական ագիտացիա։

—

Պէկին.—Այսօր ռուսաց միսսիայում մեծ ճաշ է և չինական կառավարութեան անդամների ընդունելութիւն՝ մասնակցութեամբ գինուորական մինիստրի. եապօնական միսսիան հրաւիրված է ամբողջ կազմով։

Բոլոր լուրերը՝ Չինաստանի և Ռուսաստանի միջև շարունակվող երկպառակութեան մասին՝ բոլորովին անհիմն են։

Պէկինի պաշտօնական օրգանը այսօր խիստ դատապարտում է Պրիամուրի ռուս իշխանութիւնների գործողութիւնները, առանձնապէս Վլադիվօստօկում, որոնք արտաքսեցին գործազուրկ չինացիներին։ Լրագիրն ասում է, որ այդ տեսակ գործողութիւնները հակասում են պայմանագրերին։ Այդ տեսակ ճնշումները, ի նկատի ունենալով ժանտախտի բացակայութիւնը Մանջուրիայում, քիչ են հասկանալի և անպատուաբեր են քաղաքակիրթ ազգին։

—

Պէկին.—Մանջուրիայի գեներալ-նահանգապետը բօգդիխանին ներկայացրած զեկուցագրի մէջ պնդում է, որ շտապով Ջէհրիմի սէյմի տէրրիտօրիան Արևելեան Մօնղոլիայում վերածվի չինական գաւառի, վարչական կենտրոն ընտրելով Տաօնանֆը։

—

Մուկդէն.—Կօնֆերէնցիայում կարդացվեցին Սաբայամի զեկուցումը խորխը հետազօտելու մասին, Զօբօլօտնիի՝ արիւնը հետազօտելու մասին, Ստրօնգի և Գալիօտտի՝ նախազգուշական սրսկումների մասին։ Ստրօնգը կողմնակից է սրսկումներին, միայն կենդանի կուլտուրաներով։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԵՏԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ

—

Մարտի 29-ին Թիֆլիսում վախճանվեց կարճատև, բայց ծանր հիւանդութիւնից յետոյ, 66 տարեկան հասակում (ոտքի գանգրենից), Ղարաբաղի Ճարտար գիւղի բնիկ Աւետիս Սողոմոնեան Վարդապետեանը, կօնտօրնի պալատի նախկին պաշտօնեայ, որ վերջերս թողել էր պաշտօնը։ Հանգուցեալը մասնակցել է մեր ազգային և հասարակական շատ գործերին. նա եղել է երկար տարիներ Մողնու եկեղեցու երեցփոխ, տասնեակ տարիներ անընդհատ եղել է Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան խորհրդի անդամ և քանիցս վերստուգող յանձնաժողովի անդամ, ընտրվել է յաճախ պատուիրակ զանազան ընտրութիւնների ժամանակ։

Հանգուցեալը մեռնելով թողել է մի համեստ ժառանգութիւն, որի մի երրորդ մասը կտակել է Կ. Հ. Բարեգործ. Ընկերութեան։ Այդ առիթով Ընկերութեան խորհուրդը որոշել է իր ամբողջ կազմով ներկայ լինել հոգեհանգստին և հանգուցեալի թաղմանը ու կատարել նաև առանձին հոգեհանգիստ Ընկերութեան շինութեան մէջ։

Հանգուցեալը իր բոլոր ծանօթների մէջ թողել է բարի յիշատակ իբրև մի համեստ և շիտակ անձն։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

ՕՐՄԱՆԵԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄՈՒՄ

—

Ըստ որում առաջիկայ կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ՝ հաւանական ընտրելիներէն մին ես Օրմանեան սրբազան կրնայ ըլլալ, այդ հաւանականութիւնը խափան չէզոքացնելու համար՝ Թիֆլիսի և Կ. Պոլսոյ կարգ մը հայ լրագիրներ այժմէն սկսած են գրական արշաւանք մը մղել նորին սրբազնութեան դէմ։ Մեզ հետ ամեն ողջամիտ հայ հաճութեամբ կընդունի ամեն անաչառ և անկողմնակալ քննադատութիւն. բայց հասարակաց կարծիքը խորապէս կը վիրաւորի, երբ կը տեսնէ, որ հայ լրագրութիւնը իր կոչման բարձրութեան վրայ չի մնար և քննադատութիւնը կը փոխէ զրպարտութեան ու հայհոյանքի (կարդացէք «Հորիզոնի» №№ 20, 22)։

Մենք առ այժմ այդ կէտին վրայ չենք ուզեր ծանրանալ, բայց որովհետև ծանուցեալ լրագրական յարձակմանց մէջ գեր. Օրմանեանի՝ Էրզրումի մէջ վարած առաջնորդութեան վրայ ևս մութ ակնարկութիւններ եղած են, մենք՝ իբրև կարնեցի, իբրև իրազեկ և ծանօթ Օրմանեանի Կարինում առաջնորդութեան հանգամանաց կամ պարագայից՝ կուզենք անաչառօրէն գրել այդ առթիւ ամեն մեր գիտցածները, տեսածներն ու լսածները և յանձնարարել զանոնք «Մշակի» անաչառ դիտողութեան։

Գեր. Օրմանեան Էրզրումի առաջնորդ ընտրուած է հանգուցեալ Ներսէս պատրիարքի բացորոշ յանձնարարութեամբ 1880 թուի ապրիլ 2-ին Էրզրումի ազգ. գաւառական ժողովոյ կողմէ գրեթէ միաձայն հաւանութեամբ։

Նոյն թուականի մայիս 30-ին Կ. Պոլսէն Էրզրում հասնելով անցած է իր պաշտօնի գլուխը. նորին գերապատուութիւնը տեղական ազգ. կարգ մը տակաւ խնդիրներ կարգադրելէն ետք սրտեռանդ հոգւով և փութկոտութեամբ ձեռք կառնու կրթական հարցը, ջանահնար կը լինի բարեկարգել տեղական ազգ. երկսեռ վարժարանաց ողբալի վիճակը. արական սեռի Արծնեան վարժարանի վերին տեսչութիւնը և Ս. կարգի ուսանողաց դասախօսութիւնը ինքը կը ստանձնէ։ Իգական սեռի Հռիփսիմեան վարժարանի համար Պոլսէն նոր վարժուհիներ բերել կուտայ. շաբաթը 2—3 անգամ կայցելէ աղջկանց վարժարանը, կը քննէ և աչքէ կանցունէ դասախօսութիւնքն ու ձեռագործները և ամեն անգամ աշակերտաց խրատ և բարոյախօսութիւն կաւանդէ պարկեշտ, ուսումնասէր և առաքինի ապրելու։

Գեր. Օրմանեան իր առաջնորդութեան միջոցին թէ Էրզրումի շրջակայ գիւղերն և թէ նահանգին յարակից գաւառներն այցելած ու հոգեւորապէս մխիթարած է իր հօ[illegible] և հրահանգիչ քարոզներով։ Եւ ծանուցեալ հայաբնակ գիւղերու և գաւառներու մէջ նոր նոր դպրոցներ բանալով ազգ. դաստիարակութեան մեծ զարկ և մղում տուած է։

Գեր. Օրմանեան իր առաջնորդութեան ժամանակ այցելած է Հիւսիսային Հայաստանի բոլոր գաւառները՝ Սպեր, Թորթում, Նարման, Քղի, Դերջան, Խնուս, Բուլանըխ, Ալաշկերտ, Հին-Բայազիտ, Մանազկերտ, Մուշ, Բիթլիս, ս. Կարապետի վանքը, Վան, Ախթամարի վանքն և այլն և այլն։ Օրմանեանի այս պտոյտներն այն ժամանակի Էրզրումի վալին յոռետես աչքերով կը դիտէր ու կը դիտէր. և գոհութիւն երկնից, որ մեր մէջ ամեն ատեն և ամեն անգամ քսուներ ու դաւաճաններ կան ու պակաս եղած չեն։

Գեր. Օրմանեանի առաջնորդութեան երկրորդ տարին՝ 1881 թուականին էր, երբ ծանօթ հայկական հարցը իր հրատապ շրջանին մէջ էր, երբ եւրոպ. դիպլօմատիան խիստ առաջադրութիւններ կընէր Բ. Դրան՝ հայաբնակ 5 նահանգներու մէջ լիազօր և ընդարձակ րէֆօրմներ կատարելու։ Եւ բարեյիշատակ Ներսէս պատրիարքն այդ հարցին վրայ կը պնդէր ու կը պնդէր. այդ ժամանակ սուլթանի կառավարութեան և մեր հանգուցեալ պատրիարքի միջև Անատօլու հայոց մեծամասնութեան մասին խնդիր մը կը ծագի. Բ. Դուռը իր պաշտօնական սալնամէներով կը պնդէ, թէ հայերը փոքրամասնութիւն կը կազմեն. իսկ Ներսէս սրբազան վիճակագրական դօկումէնտներով հակառակը կապացուցանէ. բայց զօրաւորը իր կարծիքին մէջ յամառ կը մնայ։

Հանգուցեալ պատրիարքը այս անողոք պարագայից առջև ճարահատեալ՝ իր ըսածները հաստատելու համար՝ Հայաստանի բոլոր գաւառաց առաջնորդաց և յաջորդներու կամ փոխանորդներու ստիպողական հրաման կուղարկէ, որ առանց կասել տալու լռելեայն տեղական ազգ. վիճակագրութիւն պատրաստելով երկու ամսուան մէջ պատրիարքարան ղրկեն։

Գեր. Օրմանեան սրբազան Ներսէսի այդ յարգելի հրամանը ամենայն շրջահայեցութեամբ, փութով և հոգատարութեամբ կատարեց և $1\frac{1}{2}$ ամսուան մէջ ամբողջ Կարնոյ վիլայէթի բովանդակ հայոց վիճակագրութիւնը պատրաստելով պատրիարքարան ուղարկեց։

Ժամանակակից իրերու և դէպքերու շղթան պահ մը այս հանգամանաց մէջ առկախ թողլով՝ մենք կը փոխենք մեր նիւթը և կուզենք գրել ուրիշ աւելի չարաշուք և ցաւալի դէպքի մը վրայ, որ Օրմանեանի օրով պատահեցաւ Էրզրում։

1882 թուականն էր. աշնան հոկտեմբեր ամսին Էրզրումի մէջ անախորժ լուրեր կը շրջաբերին, թէ Էրզրումի հայերը Բ. Դրան բրած յաճախակի ձգձգումներէն ու վերապահումներէն (ի մասին Հայաստանի բարենորոգմանց խնդրոյն) այլևս ձանձրացած և յուսահատած՝ կը պատրաստուին քաղաքական ցոյց մը ընել Էրզրումի կեդրոնական կառավարութեան դէմ. այս անտի զրոյցները տեղացի կարգ մը քսու և դաւաճան հայերու կողմէ խոշոր գոյներով կը հաղորդուէին այն ժամանակի Էրզրումի նահանգապետ Ասիմ Մուստաֆա փաշային, մատնանիշ ընելով թէ գործը լայնածաւալ խանձարուր ունի, որու գլուխ կանգնած է առաջնորդ Օրմանեան։

Այս չարաշուք իրողութիւնը պահ մը մեծ աղմուկ և իրարանցում կը հանէ Էրզրում քաղաքին և շրջակայ հայաբնակ գիւղերու մէջ. բարձրագոյն հրամանի մը վրայ՝ քաղաքի և գիւղերու հայերէն 200-ի չափ անձինք կը ձերբակալուէին ու կը բանտարկուէին։

Ի վերայ այսր ամենայնի՝ Կարնոյ կուսակալը եղելութիւնը կիմացնէ Բ. Դրան և ծանր ամբաստանագիր մը կը ղրկէ գեր. Օրմանեանի դէմ այն ժամանակի մեծ վեզիրին. Բ. Դրան կողմէ կազդարարուի Ներսէս պատրիարքին՝ Օրմանեանը Էրզրումէն ետ կանչել։

Օրմանեան սրբազան, լսելով այս ամենը առ ինքն գրուած մասնաւոր նամակներէ և խորապէս վշտացած իր դէմ նիւթուած ազգային դաւաճանութենէն, 1883 մարտ 2-ին ինքնաբերաբար կուղևորի Կ. Պոլիս։

Իսկ Էրզրում քաղաքին մէջ բանտարկեալ 200-ի չափ հայերն ամիսներով կը դատուէին ու կը հարցաքննուէին. և դատական երկարատև հարցաքննութիւնք ուրիշ բան երևան չեն հաներ, բայց եթէ՝ հայոց կողմէ ձեռք առնուած ինքնապաշտպանութեան միջոցներ, այսինքն երբ հայ մը կը ճամբորդէ քիւրդաբնակ գաւառներ կամ թիւրքաբնակ գիւղեր, ճանապարհի ապահովութեան համար պէտք է զինեալ ճամբորդէ. պէտք է ունենայ դաշոյն կամ հրացան. նոյնպէս ամեն հայ իր տան մէջ պէտք է ունենայ ձեռք մը զէնք՝ գիշերը գողերէ ապահով մնալու համար, և այլն և այլն։

(Վերջը միւս անգամ)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Երէկվանից Կուր գետի ջուրը, որ վերջերս մի փոքր իջել էր, յանկարծ բարձրացաւ մօտ երկու արշին։ Հեղեղի դէպքում ազգաբնակութեանը օգնող մարմինը արդէն սկսել է իր գործունէութիւնը։ Գետի ջուրը սպառնում է ջրաղացներին քշել։

◆ Կովկասում գիւղատնտեսական պէտքերի համար այս տարի կառավարութիւնը յատկացրել է 223,223 ր. 50 կոպ., որից 27,500 ր. բամբակագործութեան համար։

◆ Գանձակում ապրիլի 14—17-ը տեղի կունենայ թռչնապահութեան շարժական ցուցահանդէս։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանութեան համար «Նագան» սիստեմի ատրճանակներ ձեռք բերելու համար, որով զինված էր Բագուի ոստիկանութիւնը, որն այժմ կրում է «մաուզէր» սիստեմի ատրճանակներ, Բագու մեկնեցին քաղ. վարչութեան անդամ իշխ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկ և ոստիկանապետի օգնական կապիտան Ստրօև։ Իշխանին բացի դրանից յանձնարարված է տեղում ծանօթանալ նաւթի շուկայի պայմանների հետ՝ Թիֆլիսում նաւթի գները կանոնաւորելու համար։

◆ Այսօրվանից բացվում է (Պետրոս Մեծի փողոց № 13) տիկին Վէրմիշեանի ձեռագործի արհեստանոցի աշխատանքների ցուցահանդէսը, որ կը տևէ մինչև ապրիլի 6-ը։

◆ Ուսուցչական Միութեան կ. վարչութիւնը, պաշտօնական տեղեկութիւն է ստացել, որ Լօռու շրջանում առաջիկայ զատկական տօներին կայանալու է ուսուցչական համագումար, որը ի միջի այլոց զբաղվելու է այդ շրջանում Ուսուցչական Միութեան ճիւղ կազմելու խնդրով։ Նոյն Միութիւնը նոյնպէս մի տեղեկութիւն է ստացվել նաև Գօրու շրջանի ուսուցիչներից։ Միութեան վարչութիւնը որոշել է ուղարկել իր ներկայացուցչին կայանալիք համագումարներին մասնակցելու համար։

◆ Յիշեցվում է, որ այսօր Արքունական թատրոնում տեղի կունենայ այն երեկոյթ-համերգը, որի ամբողջ եկամուտը գնալու է Ժողովրդական Համալսարանի Ընկերութեան օգտին։

◆ Որովհետև «Русское Знамя»-ի խմբագիր բժ. Դուբրօվինը ոչ ինքն եկաւ Թիֆլիս և ոչ էլ հաւատարմատար վարձեց՝ բացատրութիւն տալու կարևոր գործերի քննիչ Ռուսանօվին կովկ. ուսումն. շրջանի հոգաբարձու Ռուդօլֆի հասցէին գրած զրպարտութիւնների առիթով, ուստի գործը ստանում է օրինական ընթացք դատարանով։

◆ Գիւղատնտես Մեդվեդովը մեկնեց Բագուի նահանգը մորեխի դէմ միջոցներ ձեռք առնելու համար։

◆ Կովկասի Փոխարքան թոյլատրեց դիլիջանցի Տիգրան Ասլանեանին և Վահան Մատինեանին բանալ մարդատար աւտօմօբիլների երթևեկութիւն Դիլիջանից մինչև Աղստաֆա-Ղարաքիլիսա կայարանը։

◆ Այսօր կանանց բարձր դասընթացքների շինութեան մէջ նշանակված է պրոֆ. Խարչիկովի դասախօսութիւնը նիւթի մասին։

◆ Թիֆլիսի խուզարկու ոստիկանութեան պետի օգնական Կուրօչկինը նշանակվում է խուզարկու ոստիկանութեան պետ Գանձակ քաղաքում։

◆ Ներկայումս իր վրա է ուշադրութիւն դարձրել Գուրիան, ուր մի քանի տեղերում գտնվել են նաւթի հետքեր։ Այնտեղ են գնում հետազօտութիւններ կատարելու ինժէնէրներ և երկրաբաններ։ Նոյնիսկ կազմակերպվում են ընկերակցութիւններ նաւթը մշակելու համար։

◆ «Ախալի Սաքմէ» թերթի խմբագրութիւնը Պետական Դումայի անդամ Եւգենի Գեգեչկօրիից ստացել է հետևեալ հեռագիրը. «Թիֆլիսի նախկին նահանգապետը նախ քան Թիֆլիսից մեկնելը կարգադրեց, որպէսզի Պետերբուրգ ուղարկեն այն տան գիրքը, որտեղ ապրում էր Պետական Դումայի անդամ Կարլօս Չխէիձէն, որպէսզի դրանով Չխէիձէի անդամութեան գործը պարզվի։ Դումայի մասնաժողովը նորից ծանօթանալով գործին, ձայների ստուար մեծամասնութեամբ որոշեց օրինական ճանաչել իր նախկին որոշումը այդ գործի առիթով»։

◆ Մարտի 30-ին քննվեց Լ. Ղիփիանիի և Ս. Խաչատրեանի գործը, որով վերջինս առաջինին մեղադրում էր վիրաւորելու մէջ մամուլի միջոցով, «Կարմիր սենեակի» առիթով գրած յօդուածներով։ Դատաւորը յարգելով մեղադրվող Լ. Ղիփիանիի պաշտպան երդ.-հաւատ. Բրօձակիի կարծիքը, դադարեցրեց այդ գործը, գտնելով, որ նա վերաբերում է նահանգական և ոչ թէ հաշտարար դատարանին, որովհետև ներկայ դէպքում գործը վերաբերում է մամուլի մէջ արված զրպարտութեան։

◆ Մարտի 28-ին Թիֆլիսի Ժողովարանում տօնվել է յայտնի թառ նուագող շուշեցի Գրիգոր Մելիքեանի յոբելեանը, նրա 30-ամեայ թառ նուագելու գործունէութեան առիթով։ Ներկայ են եղել բաւական թւով մարդիկ, առաւելապէս նրա յարգողներից։ Գրիգոր Մելիքեանը յայտնի է որպէս հմուտ թառ ածող։ Նրան շատ աջողվում են պարսկական եղանակները։ Յոբելեարը ստացել է մի քանի թանգարժէք ընծաներ։

◆ Զարջօյի հայոց ծխական դպրոցի հոգաբարձութեան նախագահ Աբգար Յակովբեանցը խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Զարջօյի հայոց դպրոցի հոգաբարձութիւնը քաղցր պարտականութեամբ իր շնորհակալութիւնն է յայտնում Սամարղանդի բնակչուհի տ. Ովսաննա Բաբայեանցին, որ վերջերս իր որդու պսակի առիթով նուիրել է մեր խնամքին յանձնված դպրոցին յիսուն ռուբլի (50 ր.)։ Երանի թէ այդ օրինակը վարակիչ լինի և տեղական հարուստ ծխականների համար, որոնք վաղուց է, ինչ մոռացել են իրանց պարտքը դէպի դպրոցը»։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

◆ Վրաց դերասաններից կազմվել է մի ընկերակցութիւն, որը Վրաց թատրոնում տալիս է ներկայացումներ հանրամատչելի գներով։

◆ Վրաց տաղանդաւոր կին գրող Եկատերինա Գաբաշվիլիի յոբելեանական մասնաժողովը որոշել է նրա յոբելեանը կատարել ապրիլի 23-ին։

◆ Արևմտեան Վրաստանում հեղեղներից և բնական այլ պատահարներից վնասված Շալադիդիի վրացի ազգաբնակութեան օգտին Ղվիրիլիայում կազմակերպված ներկայացումից գոյացել է զուտ արդիւնք 109 ր. 40 կոպէկ։

◆ Սուխումի գաւառի Սամուրզականօ շրջանում ոստիկանութեան ձեռքով սպանվել է յայտնի աւազակ Շաքու Գամխարիան։

◆ Վերջերս շատ աջող կերպով է առաջ գնում Վրաստանի այլ և այլ վայրերում մանր վարկային հիմնարկութիւնների կազմակերպման գործը։ Մօտ օրերս այդպիսի ճիւղեր են բացվել Գօրու գաւառի ձ Օձիսի և Դուշէթի գաւառի Մուխրանի գ ղերում։

◆ Յայտնի հասարակական կին գո և մանկական «Ջէջիլի» հանդէսի խմբա հրատարակչուհի Անաստասիա Թումանի Ծերեթելին ծանրապէս հիւանդացել է։

◆ Մարտի սկզբից Բաթումում լոյս տեսնել վրացերէն լեզուով մի թերթերթ «Բաթումիս Մօամբէ» (Բաթ Համբաւաբեր) անունով։

◆ Մարտի 25-ից Քութայիսում տեսնում վրացերէն լեզուով «Կոլխիդա նունով մի օրաթերթ։

◆ Ներկայումս Վրաց մէջ Գրագիտու Տարածող Ընկ. վարչութեան տրամադ թեան ներքոյ գտնվում է այն 2353 ր. 55 գումարը, որը հանգանակված է հա ցեալ գրող Եգնատէ Նինօշվիլի-Ինգօրօ գերեզմանի վրա արձան կանգնեցնելու ծի համար։ Արձանը պատրաստելու է ձանագործ Նիկօլաձէն, որը և մարտի ձեռնարկել է այդ գործին, ստանալով խավարձ 700 ռուբլի։ Հանգանակված մարից 250 ր. յատկացված է հանգուց գրողի աշխատութիւնների հրատարակ գործին։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Հին-Նախիջևան, 28 մար

Պաւել Հայզէի «Մարիամ Մաքդաղ ցին» Ալ. Պարզեանի թարգմանութե խաղացվեց այստեղ շատ աջող. ներկայ ման դահլիճը լի էր ռուս, թուրք և հասարակութեամբ։ Պէտք է ասած, որ դիս ատ. ուսուցիչ պ. Լ. Պետրոսեանը ոչ ջանք չէ խնայում օգտակար լինել տե հասարակութեան այլ և այլ կրթական ծերում, որին հետևում է ամբողջ ուս չական կազմը։ Մարիամի և Հէէփայի տասխանատու դերերում անասելի լա վարժուհի օրիորդներ՝ Լ. Մելիք-Թանգ և Ս. Գասպարբէգեան, իսկ Ցուդայի Փլավիոսի դերերում, ուսուցիչներ պ. պ. Բունիաթեան և Ա. Տէր-Գրիգորեան։ րիամի դերը գողտրիկ տարաւ օր. Կար Պարզեան, իսկ Կայիափայինը՝ պ. Ս. գարեան աջող էր։ Միւսները բոլորն էլ էին, իսկ բեմի ճոխ և բարդ տեսարան լրացնում էին ամբողջ գեղեցկութիւնը։

Հանդիսականները բաւականին տրամադրութեան տակ հեռացան, նացնելով բուռն ծափահարութիւններ լոր դերակատարներին։ Գիտա

—

Թաւրիզ, 22 մար

Ներկայ ամսվայ 15-ին Թաւրիզ հա տ. Մայսուրեանի և պ. Զարիֆեանի մատիկական խումբը և 17-ին ներկայ րեց Գօրդինի «Միրրա-Էֆրօս» 5 արարո ծով յայտնի պիէսը՝ Լիլաւա Թաղի ուսու նարանի թատերասրահում։ Հակառակ սպասածին՝ սրահը լիքն էր հասարակ թեամբ։ Տ. Մայսուրեան և պ. Զարիֆ իրանց մտածված ու գեղեցիկ խաղով զարուեստական մեծ բաւականութիւն պա ճառեցին Թաւրիզի թատերասէր հայ սարակութեան։ Վատ չէր անսամբլը և բացբեց աջողութեամբ խաղի ամբողջ թիւնը։ Անցած տարվայ աշնանը Թաւ էր եկել նոյնպէս Աբէլեան-Արմէնեան խմ բը։ Համեմատած առաջին և վերջին խմ րը, գտնում ենք, որ Մայսուրեան-Զա ֆեանի խմբի անսամբլն աւելի ուժեղ այդ պատճառով ներկայացված պիէսը նում է զգալի տպաւորութիւն։

«Միրրա-Էֆրօս» պիէսի բովանդակ թիւնը յայտնի լինելով ընդհանուրին, աւելորդ էր ի հարկէ նրա կրկնութի միայն խիստ հետաքրքրական և միանգ մայն տպաւորիչ էր յիշեալ պիէսի ներկ յացումը նաև այն կողմից, որ շօշափում մէշչանական ընտանիքում գոյութիւն ուն ցող երևոյթներ, որոնք հեռու չեն Թաւր հայ ընտանեկան կեանքից. և, անտարակ ունենում է ազդող ու կրթիչ նշանակութի

Մարտի 19-ին խումբը ներկայացր «Ուրիէլ Ակօստա» 5 գործ. դրաման։ երկրորդ ներկայացումը չը թողեց տա բաղդաբար նախկինի տպաւորութիւ որովհետև խաղն անաջող անցաւ ընդհա րապէս։

Աչքի առաջ ունենալով դրամատիկ խմբի կազմած րէպէրտուարը Թաւրիզի մար, գտնում ենք, որ այնտեղ մուտ գործել մի շարք պիէսանի ու նպատա յարմար պիէսաների հետ նաև անպէտք անիմաստ պիէսաներ, որոնք ըստ էութե ժամանակակից չեն և չեն համապատաս նում տեղական բարքերին ու կեանքին այդ իսկ պատճառով չեն կարող գեղարուես տական ճաշակ զարգացնել ու ազդել քերի վրա։ Մեզ թւում է, որ բաւական պիէսայի աջող ներկայացումը. ընդհան ռակը, ամենամեծ նշանակութիւնը պի ընծայել այն բանին, թէ ինչպիսի պիէս ներ օրվիսի միջավայրում հարկաւոր դուրս բերել, եթէ արդարև մեր դեր նական խմբերի լաւագոյն բաղձանքն կրթել հասարակութիւնը։ Սակայն մեր ռաջ բերած հանգամանքը, այն է՝ գի ցօրէն կազմել րէպէրտուար, եթէ թոյ բոլի է ասել, փոքր-ինչ կախումն ունի գեղարուեստի գործիչների անհատական զարգացումից։

ճիշդ է, կան մեր դերասանների շարքերում ընդունակութիւն, ձիրք և անգամ տաղանդ ունեցողներ, բայց և այնպէս՝ հազուադէպ բացառութեամբ՝ պակասում են նրանց մէջ մտքի ճոխ կրթութեամբ ու զարգացումով օժտված գործիչներ, որոնց շատ զգալի պակասը աչքի ընկնող թերութիւն է թատրոնական կեանքում։

Ինչ որ էլ ուզեն ասել, մեր անխախտ համոզումով, մեր կենդանի դպրոցի անխոնջ գործիչների շրջանում մտաւոր լայն զարգացումը նոյնքան դեր ունի կատարելու՝ ոչ միայն միջավայրի հոգեբանութիւնն ու բարքերը ուսումնասիրելու և պիէսաները նրանց հետ հաշտ տանելու և նրանց օգտակար դարձնելու տեսակէտից, այլ և այն տեսակէտից, որ մտքի հասունութիւն ունեցող բեմական գործիչը առաւել հեշտ ուղիով կը թափանցէ թատերագրող հեղինակների արտադրած արդիւնքների յաճախ լարդ էութեան մէջ և ճշգրիտ ըմբռնումով կը պատկերացնէ գործող հերոսների հոգեբանութիւնը։

Մայսուրեան-Զարիֆեան խմբի կարճատեւութեամբ շաբաթը 3 անգամ ներկայացում է տեղի ունենալու այստեղ։ Երրորդ ակնյանում լինելու է Օկտաւ Միրբոյի «Ժան Բուլ» 5 գործողութեամբ դրաման, որ կը ներկայացնէ խումբը այսօր երեկոյեան դարձեալ Լիլաւայի թատերասրահում։

Հարկ ենք համարում նկատել այստեղ, որ խմբի կողմից շատ թանկ են նշանակուած տեղերի գները։ Խումբը չը պէտք է անուշադիր թողնէ Թաւրիզի հասարակութեան վիճակը։

Հայկազուն

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Նորերս «Листокъ Копѣйка» թերթի մէջ երևացին մի քանի յօդուածներ, որոնց մէջ հեղինակը պախարակում էր տեղական հայ թերթերին, որ սրանք չափից դուրս են զբաղվում կաթողիկոսական հարցով, մի հարց, որ, ռուս լրագրի կարծիքով, որպէս թէ ոչ մի կարևոր նշանակութիւն չունի հայ ժողովրդական մասսայի համար։

Ի հարկէ, ռուս լրագրի այդ կարծիքը չէ դիմանում լուրջ կրիտիկայի, սակայն նա հասկանալի է, եթէ մենք ի նկատի ունենանք, որ կան մարդիկ, որոնց համար ազգային եկեղեցի, կրօն, կաթողիկոս, ազգային դպրոց և այլն այժմէական նշանակութիւն չունեն, թէև այդպիսի մարդիկ հետևողական չեն, որովհետև, ժխտելով եկեղեցու և կաթողիկոսական հարցի նշանակութիւնը, նրանք, այնուամենայնիւ, իրանք ևս զբաղվում են այդ հարցերով ըստ էութեան։

Բայց ծիծաղելին այն է, որ «Հորիզոն» թերթը, վիրաւորված զգալով իրան ռուս թերթից, որ սա «Հորիզոնին» ևս դասել է այն լրագիրների շարքում, որոնք շատ են զբաղվում կաթողիկոսական հարցով, շտապել էր յարձակվել ռուս թերթի վրա և արդարանալ, ասելով թէ ամենից քիչը «Հորիզոնն» է զբաղվել կաթողիկոսական հարցով։ Ապա «Հորիզոնը» ցաւ էր յայտնել, որ տեղական ռուս և վրացի մամուլի մէջ հայկական կեանքի մասին գրվածները անճիշդ և խեղաթիւրված տեղեկութիւններ են հաղորդում։

Եւ ահա այդ առիթով «Листокъ Копѣйка» թերթը № 72-ում հետևեալ յօդուածն է տպել։

«Հորիզոն» թերթը իր № 64-ում դառնագին գանգատվում է այն անճիշդ և յեղաշրջված տեղեկութիւնների մասին, որոնք երևում են տեղական ռուսաց և վրաց մամուլի մէջ հայոց կեանքի, գրականութեան և հրապարակախօսութեան մասին։

Այդ չարիքի պատճառը «Հորիզոնը» տեսնում է այն բանի մէջ, որ ռուսաց և վրաց լրագիրների ղեկավարները՝ անգէտ լինելով հայոց լեզուին՝ ստիպված են այդ պատճառով ամբողջովին ենթարկվել միջնորդ-տեղեկատուներին, որոնք միշտ ղեկավարվում են կուսակցական և այլ դրդումներով։

«Հորիզոնի» գանգատները անկասկած հիմք ունեն, անկասկած պարունակում են իրանց մէջ ճշմարտութեան որոշ բաժին։

Հայ ընթերցողներից ամեն մէկին պատահել է և պատահում է երբեմն կարդալ հայկական իրականութեան փաստերի ապշեցուցիչ խեղաթիւրումն ռուսաց կամ վրաց մամուլի էջերում, թելադրված կուսակցական հաշիւներով և «տեղեկատու» հայի անձնական մոտիվներով։

Մենք չենք ժխտում գրողի իրաւունքը՝ գնահատել և լուսաբանել հայկական կեանքի, հասարակայնութեան և գրականութեան փաստերը իր աշխարհահայեացքի տեսակէտով. բայց մենք պէտք է ցոյց տանք, թէ որքան անպէտք և անցանկալի է, երբ ուղղակի յեղաշրջում են բէալ փաստերը, յայտնապէս մեղանչում են ճշմարտութեան դէմ և, ցաւ է ասել, ստում են։

Բայց ո՞վ է մեղաւոր իրերի այդպիսի դրութեան համար։

Հորիզոնականները մեղաւոր են այդ տխուր երևոյթի համար ոչ պակաս, քան որևիցէ ուրիշները։

Ահա, օրինակ, նորերս այդ լրագրի գլխաւոր ղեկավարներից մինը, պ. Լէօ Բաբախանեան, տպագրութեամբ խոստովանեց իր օրգանի մէջ, թէ ինքն հանգուցեալ հայ հրապարակախօս Գր. Արծրունու իր «կենսագրութեան» մէջ թոյլ է տուել յայտնի անճշմարտութիւն և խեղաթիւրել է փաստերը։ Եւ մենք չենք ունենայ այդ թանգագին խոստովանութիւնը, հայ ինտելիգենցիայի և գրականութեան համար խորապէս ցաւալի այդ մեղայականը, եթէ պ. Լէօ Բաբախա- [illegible] Լէօին «ապաշխարել»։

Բայց չէ՞ որ Լէօ-Բաբախանեանի և նախկին ու այժմեան բարեկամների ամբողջ այդ խումբը այն ժամանակ և այժմ տեղեկացնում էր և տեղեկացնում է ռուսաց և վրաց մամուլը, գիտակցաբար յեղաշրջելով փաստերը, բարձրացնելով միջակութիւնները և ոչնչութիւնները անհասանելի պատուանդանի, մի կողմ նետելով, իբրև անպէտք ցնցոտի, փաստական ճշմարտութիւնը և առարկայնութեան մինիմալ բաժինը։ «Ինչ որ կը սերմանես, այն ևս կը հնձես»-ասում է ժողովրդական առածը, և հորիզոնականներին մնում է այժմ հրճվել իրանց բազմամեայ աշխատութիւնների, սանդղութիւնների և սկզբունքների պտուղներով «նշանաւոր վերաստրագիրներին տեղեկացնելու» վերաբերմամբ։ Իր գանգատների մէջ «Հորիզոն» լրագիրը ակնարկ է անում և մեր լրագրին, գործածելով մեզ դէմ այնպիսի վայելուչ արտայայտութիւն, ինչպէս «գրական խուլիգանութիւն»։ «Հորիզոնի» թունոտ խօսքերին մենք պատասխան չենք տայ «շքեղ գրականութեան» նոյնպիսի նմուշներով, այլ հանդարտ կընդգծենք այն փաստը, որ «Հորիզոնը» անճշմարտութիւն է խօսում, եթէ գործ չածենք աւելի ուժեղ բառ։

Մենք մի քանի անգամ ցոյց ենք տուել, թէ հայ մամուլը գլխաւորապէս զբաղված է եկեղեցական հարցերով, վանական ինտրիգներով և կաթողիկոսական ընտրութիւններով. և թէ մնացեալ բոլոր բազմազան և բազմակողմանի կեանքը աղմկալից կերպով հոսում է նրա մօտից թեթև կերպով կամ բոլորովին չը ցոլանալով նրա մէջ։

«Հորիզոնը» վիր ուրվեց, ջղաձգական դարձաւ և ըստ էութեան չառարկելով՝ կարողացաւ հանդէս բերել միայն երկու ապացոյց—հայհոյանք և դիմումն ընթերցողի խղճմտանքին։

Այդպիսի եղանակով չէ հերքվում ոչ մի բ-ն. իսկ «Հորիզոնի» հայհոյանքը և արտասուալից գանգատները միայն ապացուցանում են մեր իրաւացիութիւնը։

Բանն այն չէ, թէ ով է շատ յօդուածներ տպել, որոնց մէջ խօսվում է կաթողիկոսի մասին—«Հովի՞տը» թէ «Հորիզոնը»։ Այլ բանն այն է, որ կղերական «Հովիտի» և quasi-դեմոկրատիական «Հորիզոնի» մէջ այդ յօդուածները, ըստ իրանց տեսակարար կշռի, տիրապետում են միւս բոլոր յօդուածների վրա։

Մենք, ի հարկէ, հասկանում ենք հորիզոնականների անհանգստութիւնը—նստել երկու աթոռների վրա և ժպտալ աջ ու ձախ՝ սաստիկ դժուար է և անյարմար. իսկ ինքնապահպանութեան բնազդը պահանջում է ֆլիրտ անել և՛ աջ և՛ առանց անել ձախ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, 23 մարտի

«Լազարեան ճեմարանի նախկին աշակերտների ընկերութիւնը», որի նպատակն է նիւթական օգնութիւն հայթայթել ճեմարանի կարօտ աշակերտներին և ուսանողներին, որպէս և նախկին սաներին՝ շարունակելու իրանց ուսումը Մոսկվայի բարձրագոյն դպրոցներում,—սրանով դիմում է Լազարեան ճեմարանի բոլոր սաներին՝ խոնարհաբար խնդրելով նպաստել ընկերութեան նպատակներին՝ անդամ գրվելով։ Տարեկան անդամավճարը, 5 ր., խնդրում ենք ուղարկել ընկերութեան գանձապահ՝ բժ. Ս. Շահ-Նազարեանցին (Москва, Армянскій пер. 7)։ Միանուագ 100 րուբլի վճարողները ընկերութեան անդամ են համարվում ցկեանս։

Նախագահ ընկերութեան վարչութեան՝
Պրոֆ. Գր. Խալաթեան

ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

1870 թուականին էր, երբ տիար Մկրտիչ Փորթուգալեանը, մէկը հայրենիքի անձնուէր զաւակներից, թողուց Վասփորի վայելքները և մայրաքաղաքի հրապուրիչ կեանքը և՝ ազգային մշակի պարտաճանաչութեան գիտակցութեամբ՝ անցաւ Հայաստան, Թոկաթ, իբրև ուսուցիչ կռուելու խաւար տգիտութեան դէմ, պաշտպանելու ազգային սահմանադրութիւնը աղայական կամայականութեան դէմ և միանգամայն ներշնչելու հայ ժողովրդին իր վիճակի գիտակցութիւնը։

Թոկաթի մէջ՝ իր չորսամեայ ուսուցչական պաշտօնավարութեամբ՝ յաջողեցաւ հիմք դնել կրթական նոր ուղղութեան և ստեղծել գաղափարական երիտասարդութիւն մը, ազգային իրաւունքների պարտաճանաչութեամբ դաստիարակուած, կռուելու ազգային իրաւունքների բռնաբարումների, կառավարական պաշտօնեաների կամայականութեան և աւատապետների ու բռնակալների հասցուցած չարիքների դէմ։ Փորթուգալեանը իր երիտասարդական աւիւնով մղած այդ պայքարին մէջ՝ կռեց իր կամքը և ձևակերպեց իր համակրելի նկարագիրը։ Եւ երբ աղայութեան, կամայականութեան ու տգիտութեան դէմ մղած այդ կատաղի կռուին համար կառավարութեան ձեռքով Սեբաստիա տարուեցաւ բանտարկուելու՝ բանտի խորքերից անվեհեր գործիչի մը աւիւնով և հաւատքով երգեց.

Թէպէտ վտար քաղքէ-քաղաք զիս թափառ.
Բաղդն ու մարդիկ զիս հալածին անդթաբար,
Այլ սրտ են իսկ ազատութեան երբ վեհաձայն
Թռաւ բերնէս, յանձն առի զայս վիշտն համայն։
Ազատութեան ես անձնուէր,
Վիշտ, ցաւ սիրով եմ յանձն առեր։

Անցան 37 երկար տարիներ այդ օրից և Փորթուգալեան, «ազատութեան անձնուէրը», հասարակական անբասիր գործիչի մը կեանքով ապրեցաւ, գործեց և չէ դադրած գործելէ։

73 թուին Սեբաստիայէն Պոլիս վերադարձաւ ակամայ և այնտեղ հիմնեց «Ասիա» թերթը, որ իր կարճատև կեանքով՝ եղաւ նախերգանք մը ազատագրական շարժման, արձագանգ՝ գաւառի հայութեան դրկանք չարչարանքներին, բողոք ազգային իշխանութիւններին կամայականութեան դէմ և ջերմ կողմնակից Հայոց Հայրիկի դաւանած գաղափարներին։

Պոլսոյ մտաւորականութեան 70-ական թուականների կրթական շարժման մէջ՝ անմասն չմնաց և Փորթուգալեանը։ Արփիարեանի, Չերազի և ուրիշ քանի մը երիտասարդ ուժերի հետ՝ հիմք դրեց Արարատեան Ընկերութեան, որը ապա միանալով Դպրոցասիրաց և Կիլիկեան Ընկերութիւններին հետ՝ կոչուեցաւ «Միացեալ Ընկերութիւնք Հայոց», և ինք եղաւ այն անձնուրաց ուսուցիչը, որ առաջին անգամ յանձն առաւ գաւառացի մանուկներու դաստիարակութեան գործը անձամբ վարելու ծանր պատասխանատուութիւնը։

75 թուին անցաւ Կիլիկիա, շրջեց Հայաստանի գլխաւոր կեդրոնները և հասաւ Վան, Հայաստանի սիրտը, ուր ժողովուրդը բարբարոսութեան ձեռքով հրդեհուած՝ քաղաքի մոխրակոյտի վրայ նստած կը սգար իր սև օրերը.... Այդ աւերակ քաղաքը ընտրեց իր գործունէութեան վայրը, նպատակ դնելով հիմնել յանուն Միացեալ Ընկերութիւնների վարժարանոց մը, որ դառնար լուսոյ վառարան մը, իր շրջակայ խաւար գաւառները լուսաւորելու առանց դասակարգի խտրութեան։

Ռուս-թիւրքական պատերազմի նախօրեակին հնարաւորութիւն չմնաց Փորթուգալեանին Վան մնալու։ Պարսկաստանի վրայով անցաւ Թիֆլիս։ Այնտեղ ծանօթացաւ 19-րդ դարու հասարակական ամենամեծ գործիչներից մէկի՝ «Մշակի» խմբագիր Գրիգոր Արծրունու հետ և սկսաւ աշխատակցել անոր թերթին և թիւրքահայ ու ռուսահայ հալածուածների մերձեցման առաջին կապը հանդիսացաւ։

Այդ շրջանին թիւրքահայերի դատը մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերած էր ռուսահայ մտաւորականութեան մէջ, և «Մշակի» խմբագրապետը՝ այդ շարժման ոգին իսկ անոր խմբագրատունը այդ ոգևորութեան վառարան դարձած էր։ Ազգային վերածնութեան մեծ մշակները՝ Րաֆֆի, Պատկանեան և ուրիշներ՝ հաւաքուած էին այդ վառարանի շուրջը։ Այդ վառարանի մէջ էր, որ մօտաւորապէս մէկ ու կէս տարի Փորթուգալեանը իր զգացումները աւելի տաքացուց և հասարակական մեծ գործիչի՝ Արծրունու ներշնչումներով աւելի ոգևորուած՝ ռուս-թիւրքական պատերազմից անմիջապէս վերջ Վասպուրական վերադարձաւ մեծ իղձերով իր ծրագիրն իրականացնելու։

Անոր ծրագիրն էր հայ ժողովուրդին ներշնչել ձգտում դէպի լոյս և գիտակցութիւն, ընդվզում ընդդէմ աւատապետական բռնաբարումների, և վերջապէս գիտակցութիւն սորկական դարաւոր շղթաները փշրելու։

79 թուին նա հիմնեց Վարժապետանոցը Վանի մէջ, լայն և ազատամիտ ծրագրով մը, անոր դուռը բաց յայտարարելով հայի, քիւրդի, թիւրքի, ասորիի և եզիդիի առջև։ Երկար չտևեց սակայն Վարժապետանոցի կեանքը։ Վեղարաւոր և անվեղար հակառակորդների չարախօսութիւններին անսալով՝ Միացեալ Ընկերութիւնը գոցեց այդ հաստատութիւնը և Փորթուգալեանին Պոլիս հրաւիրելով՝ 30 ոսկի ամսականով ուզեց Կիլիկիա ուղարկել տեսչութեան պաշտօնով։ Գաղափարի մարդը մերժեց այդ հրապուրիչ պաշտօնը և սկսած գործը շարունակելու յանդգնութեամբ՝ իր անհատական ուժերին վստահած՝ Վան վերադարձաւ սիրած գործը շարունակելու։ Հիմնեց Կեդրոնական վարժարանը՝ իրեն աջակից ունենալով Հայոց Հայրիկի բարեկամութիւնը և մէկ երկու վանեցիներու աջակցութիւնը։ Կեդրոնական վարժարանը շարունակեց աւելի արդիւնաւոր եղանակով չորս տարի, մինչև 1885 թուականը, երբ վանեցի աղաներու դատապարտելի ընթացքը պատրուակ բռնելով՝ կամայական կառավարութիւնը Փորթուգալեանին հեռացուց Վանից։ Մկրտիչ Աւետիսեան վարեց կեդրոնական վարժարանի տեսչութիւնը, որ վերջնականապէս գոցուեցաւ քանի մը ամսից յետոյ։

Փորթուգալեանի եօթնամեայ գործունէութիւնը Վասպուրականի մէջ իր կեանքի ամենաբեղուն շրջանը կը կազմէ։ Վարժապետանոցը և անոր շարունակութիւնը եղող Կեդրոնական վարժարանը՝ եղան վառարաններ նոր գաղափարների, որոնցմով սնաւ և զօրացաւ Վասպուրականի երիտասարդութիւնը։ Փորթուգալեանը Հայոց Հայրիկից յետոյ՝ առաջին մարդը եղաւ, որ յաջողեցաւ յեղաշրջել Վասպուրականի կրթական գործը։ Իր հասցուցած ուսուցիչներով և իր յամառ աշխատութեամբ՝ ան քանդեց Տէր-Թօդիկեան սիստեմը և ժամանակակից կրթական նոր ուղղութեամբ ահագին զարկ տուաւ Վասպուրականի դպրոցներուն։

Նա ցանեց նոր կեանքի, նոր գաղափարների կենդանի սերմեր հայ ժողովրդի սրտին և մտքին մէջ։ Սերունդներ դաստիարակուեցան այդ ուղղութեամբ, անոր աշակերտները երկար տարիներ Վասպուրականի, Ատրպատականի, Տուրուբերանի և Բաղէշի կրթական գործը վարելով մէկտեղ՝ եղան և հասարակական գաղափարների առաքեալներ։

Փորթուգալեան Պոլիս անցնելով՝ երկար չուզեց սպասել, և երբ Վան վերադառնալու ամեն յոյսը կտրած տեսաւ, անցաւ Մարսէյլ և 1885 թուականին այնտեղ հիմնեց հայ տառապանքի արձագանգ հանդիսացող թերթը՝ «Արմենիա»։ «Արմենիայով» ան սկսաւ մէկ կողմից ցոյց տալ թիւրք կառավարութեանը՝ Հայաստանի մէջ գործ դրուած բռնապետութիւնն ու բարբարոսութիւնը, կառավարական գէշ պաշտօնեաների կամայականութիւնը, քիւրդ աւատապետներու թալանը, կողոպուտն ու ոճրագործութիւնը, և միւս կողմից ներշնչել հայ ժողովուրդին ինքնագիտակցութիւն և քարոզել ինքնապաշտպանութիւն։ Փորթուգալեանը «Արմենիայով», 25 տարիներից ի վեր, միշտ բարձր պահեց գաղափարի գործը և իր սկսած կռիւը նա շարունակեց անշեղ, համոզուած գործիչի մը անվեհերութեամբ, մինչև այսօր, երբ արդէն ծագած է օսմանեան հայրենիքի ազատութեան արշալոյսը։ Ո՛չ նեղութիւն, ո՛չ հալածանք և ոչ էլ կաշառք չկարողացան ընկճել ժողովրդանուէր գործիչի յամառ կամքը։ Նա իր գործունէութեան ամբողջ շրջանին, թէ իբրև ուսուցիչ, թէ իբրև հասարակական գործիչ և թէ իբրև հրապարակագիր ու խմբագիր, բողոք բարձրաց բռնութեան դէմ, իր սիրտը տուեց հայ տառապանքը մեղմացնելու, և իր միտքն ու գրիչը նուիրեց ցնցելու հայութեան սորկացած ոգին՝ ընդդէմ բռնութեան։ Նա իր անշահախնդիր և անյողդողդ նկարագրով միշտ մաքուր և բարձր պահեց դրօշակը։

Գիտենք, կան մարդիկ, որոնք թէ այսպէս անհատ և թէ իբրև կուսակցութեան անդամներ՝ շատ մը կէտերի մէջ քաղաքական հայեացքներով և գաղափարներով կը տարբերին Փորթուգալեանից, բայց ինչ որ իրական է և ընդհանուր՝ այդ է անոր անձնուէր ոգին 40-ամեայ ժողովրդանուէր իր անշահախնդիր գործունէութիւնը, հասարակական գործիչի ու հայրենասէրի անաղարտ նկարագիրը, որի հանդէպ յարգանքի զգացում տածելը բոլոր հայերի պարտականութիւնն է։

Քաղաքակիրթ ազգերի մէջ վաղուց արմատացած է հասարակական ուժերին, լինեն ատոնք բանաստեղծ, ուսուցիչ, հրապարակագիր, գեղարուեստագէտ, հայրենասէր թէ յեղափոխական, ժողովրդական երախտագիտութեամբ բարոյապէս և նիւթապէս վարձատրելու պարտաճանաչութիւնը։ Այդ բարի սովորութիւնը որդեգրած են մեր ռուսահայ եղբայրները շատ վաղուց։ Այսօր, սահմանադրական թիւրքիայի հայ ժողովուրդը իր երախտագիտութիւնը և բարոյական ու նիւթական քաջալերութիւնը չպէտք է խնայէ իր ծոցից դուրս եկած հայրենասէր գործիչներին և արժանաւոր մշակներին, որոնք նուիրած են իրենց սիրտը, միտքը, կեանքը և բազուկը ժողովրդի յառաջդիմութեան և ազատագրութեան համար։

Նորապատ թիւրքահայերի վայելած բարօրութեան ամենամեծ գերակատարներից մէկի՝ տիար Մկրտիչ Փորթուգալեանի յոբելեանը տօնելու առաջարկը ամենէն առաջ հրապարակ դրեցին «Բազմավէպն» ու «Ազատամարտը», և անոնց արձագանգ տուեց թիւրքահայ և ամերիկահայ մամուլի մէկ մասը։ Այսօր, Փորթուգալեանի գործունէութեան 40-ամեակը և «Արմենիայի» 25-ամեակը տօնելու նպատակով՝ Ամերիկայի մէջ կազմուած «յոբելեանական կեդրոնական յանձնախումբը» կուգայ գործնական հողի վրայ դնելու այդ միտքը, և միանգամայն իր կողմից հրաւէր կը կարդայ ամբողջ հայութեան, առանց յարանուանական և քաղաքական, կուսակցական խտրութեան՝ տօնելու մեր ամենամեծ հայրենասէրներից և հասարակական անձնուէր գործիչներից մէկի՝ Փորթուգալեանի յոբելեանը։

Համազգային երախտագիտութեան և քաջալերութեան արժանի է Փորթուգալեանը, իբրև հայ ազատագրութեան և ազգային վերածնութեան ռահվիրաներից մէկը։ Մենք կանկալենք, որ պոլսահայը, իբրև համաքաղաքցի և իբրև թիւրքահայ մտաւորականութեան առաջնորդ, ի պատիւ իր մեծ հայրենակցին և հայրենասէր գործիչին, պիտի ձեռնարկէ փառաւոր հանդէսով մը տօնելու անոր յոբելեանը, առաջիկայ մայիսի 24-ին, ազգ. սահմանադրութեան 50-ամեակին հետ, Պոլիս հրաւիրելով տիար Փորթուգալեանին, որ տասնեակ տարիներ ազգային սահմանադրութեան գործադրութեան և ժողովրդականացման համար աշխատած է Հայաստանի խորքերը։ Տօնելով Փորթուգալեանի յոբելեանը, հայ ժողովուրդը երկու բան նկատի պէտք է ունենայ։ Նախ՝ բարոյական քաջալերութիւն անձնուէր ուսուցչին և անբասիր գործիչին, և ապա նիւթական վարձատրութիւն անկաշառ հրապարակագրողին, հայրենասէրին։ Հայութեան բոլոր հատուածները, յանուն հանրային պարտականութեան, իրենց բաժինն ունին կատարելու՝ նիւթական և բարոյական վարձատրութեամբ, քաջալերելով ժողովուրդի լաւագոյն զաւակներից մէկին։

Շարժումը պէտք է սկսի կարելի եղածին չափ շուտ, ապահովելու համար նիւթական պատկառելի գումար մը։ Այս շարժման ընթացք տալու համար, մենք կը դիմենք հայ ժողովուրդի ծոցից բղխած բոլոր բարեգործական, կրթական և հասարակական կազմակերպութիւններին, հայ մամուլի ներկայացուցիչներին և ամեն մի պարտաճանաչ անձնաւորութեան, որ նախաձեռնեն կազմակերպելու յանձնախմբեր, ժողովներ, հանդէսներ և շուտով ձեռնարկեն հանգանակութեան։

Ամեն շրջան՝ իր հանգանակած գումարը կարող է կեդրոնացնել որոշ տեղ մը, մինչև որ շուտով, մենք կը հաւատանք, Պոլսոյ մէջ կը կազմուի յոբելեանական կեդրոնական յանձնախումբ մը, որուն կուղարկուի ամեն կողմից՝ Կովկասից, Թիւրքիայի բոլոր կողմերից, Պարսկաստանից, Հնդկաստանից և Ամերիկայից հանգանակուած գումարները։

Մենք կը դիմենք և մասնաւորապէս ամերիկահայ գաղութին և կոչ կընենք անոր հանրային զգացումներին, շուտով կազմակերպելու հանդէս-ժողովներ, և ինչպէս միշտ՝ այս անգամ ալ, հրապարակային հանգանակութիւններով լիաբուռն վարձատրելու բազմաշխատ յոբելեարը, որի կեանքը տառապանք մը եղած է հայ դատին նուիրուած։

Հայ ժողովրդի պարտաճանաչութիւնը նիւթական և բարոյական քաջալերութեամբ հանդէպ 40-ամեայ գործիչի մը՝ իրաւունք պիտի տայ յոբելեարին, ուրախ և հպարտ, անգամ մըն ալ թրթռացնելու իր երգը, որ երգեց երիտասարդութեան աւիւնով բանտի խորքերից, երբ հազիւ ոտք էր դրած հասարակական գործունէութեան փշոտ ասպարէզը։

Դէհ, հայ ժողովուրդ, առաջ անցիր երախտագէտ զգացումներով Մկրտիչ Փորթուգալեանին, կամաւոր աքսորականին ըսելու.

Վտարանդի, թէև գան էին այդ օրեր,
Ահա տեսնես նպատակիդ ես հասեր,
Ազատութեան յաղթանակը քո ձեռքիդ,
Վարդ ու շուշան՝ պսակ պճնել զան ճակտիդ։
Ազատութեան միշտ անձնուէր,
Գաղափարդ է յաղթանակեր։

Յոբելեանական Կեդր. Յանձնախումբ

ՖԷԼԻԷՏՕՆ

Ա Յ Ս Օ Ր

— Գնա՞մ թէ չը գնամ ժողովարան։

Այդ հարցը ես տալիս էի ինձ երէկ երեկոյ, կանգնած՝ Թիֆլիսի ժողովարանի առաջ։

— Ժամը 11-ն է,—մտածում էի ես,—եթէ գնամ, կարող է պատահել, որ շատ ուշանամ։

Վերջ ի վերջոյ վճռեցի մտնել։

Ընթերցարանում պատահեցի ծանօթների, որոնց հետ միասին անցանք սեղանատուն և գրաւեցինք մի սեղան, պատուիրելով ընթրիք։

Խօսում էինք զանազան առօրեայ հարցերի մասին։

Ամենից շատ հետաքրքրում էր մինիստր-նախագահ Ստոլիպինի առաջիկայ բացատրութիւնը, որ պէտք է տայ Պետական Խորհրդում։

— Սպասենք մի օր էլ և տեսնենք. մինիստր-նախագահը պէտք է խօսի վաղը։

Խօսեցինք Պետական Դումայի նոր նախագահ Ռօձեանկօյի, Թիֆլիսի քաղաքագլխի այցելութիւնների, Թիֆլիսի Փոխադարձ Վարկի Ընկերութեան ընդհանուր ժողովի մասին։

— Իսկ կաթողիկոսական թեկնածուի մասին ինչ կասէք,—բացագանչեց Սոմարեանը։

— Մէկը կընտրվի էլի,—նկատեց կատակով կողքիս նստած Նոտարեանը և շարունակեց իր ենթադրութիւնները Կոկովցևի, Վիտտէի և Դուրնովոյի կատարելիք դերերի մասին։

Սոմարեանը մի վայրկեան լռեց. բայց յետոյ նորից կրկնեց իր հարցը։

— Եղբայր,—դիմեց նրան մեր միւս խօսակիցը.—դա շատ հեռու կը տանի մեզ, ջանջալ հարց է. իսկ այժմ կէս գիշեր. եթէ դրոյց սկսենք այդ հարցի մասին, պէտք է մի երկու-երեք ժամ նստենք. իսկ ես այսօր շատ չեմ մնալու այստեղ։

— Ճիշդ է, ուշ է,—յայտնեցին և միւսները։

Ժամացոյցը խփեց 12.

— Չէ, ինչու չեն տալիս թեկնածուի անունը, ինչու են լռում, ինչու են թագցնում,—հարցապնդեց Սոմարեանը։

— Երևի յարմար թեկնածու չունեն, ուստի և լռում են։

— Իսկ վերջ ի վերջոյ խօմ պէտք է մէկի վրա կանգ առնեն, մէկի անունը տան,—վրա բերեց Սոմարեանը։

Ընթրիքը եկաւ։ Խօսակցութիւնը մի պահ կորցրեց իր աշխուժութիւնը։ Ամեն մարդ զբաղվեց դանակի և պատառաքաղի զինաշարժով։ Մի քանի կատակներ արվեցին ձկան փուշի վերաբերմամբ։

Սոմարեանը անհանգիստ թափ էր տալիս գլուխը։ Յետոյ նա դիմեց մեր սեղանակից ժուռնալիստ Իմանեանին շեշտակի հարցով.

— Ո՞վ է ձեր թեկնածուն, ինչու էք լռում։

— Այսօր կարող եմ և յայտնել,—ասաց ժպտալով Իմանեանը.—մինչև այժմ լռել եմ, ճիշդ է, բայց այսօր կանուանեմ մեր թեկնածուին։

— Ճիշդ։

— Այո, կանուանեմ.—կրկնեց Իմանեանը։

— Վերջապէս, վերջապէս,—բացագանչեց Սոմարեանը։

Հետաքրքրվեցին բոլորը։ Իմանեանը նորից ժպտաց, խմեց մի բաժակ գինի, կրծեց մի թզուկացեղ մայխաբողկ, լցրեց նորից իր բաժակը, դրեց իր առաջ և սկսեց.

— Պարոններ, ես նախ կը տամ բոլոր թեկնածուների անունները, յետոյ կանեմ ընտրութիւնը,—նախաբանեց նա։

— Ինչպէս կամենում էք։

[illegible]

ՕՐՎԱՅ ԿԱՏԱԿՆԵՐ

[illegible]

◆ ... կանանց համար պատուիրեց Պարիզի նոր մօդայի համաձայն շալվարներ, իսկ ինքը հագաւ իր տիկնանց-տիկնոջ զգեստը։ Այս լուրի ազդեցութեան տակ մեծ յուզմունք է տիրում երիտասարդ-թիւրքերի շրջանում։

◆ Այսօր Պետ. Դումայի անդամները զարմանքով տեսան, որ առաստաղի միջոցով մի մեծ լոյս է իջել կովկասեան պատգամաւորների վրա հրեղէն լեզուով... Այս արտաքոյ կարգի երևոյթը դարձել է խօսակցութեան առարկայ մայրաքաղաքի ազգաբնակութեան բոլոր խաւերում։ Հեռագրական գործակալութիւնը հազիւ հազ կարողանում է հեռագիրներ ուղարկել այդ մասին ամբողջ աշխարհին։

◆ Պետական Դումայի Նախագահ ընտրվեց Գեգեչկօրին, օգնականներ՝ Չխեիձէն և Պուրիշկէվիչը։ Կադէտները հրաժարական տուին։

◆ Մեսրոպ եպիսկոպոսը «տղերանց» կազմած քառանուն ցանկից հրաժարվեց և յայտնեց, որ նա կը գերադասէ Վրաստանի և Իմերէթիայի թեմի առաջնորդի պաշտօնը։

◆ «Հօրիզօն» թերթի խմբագրատանը տեղի ունեցաւ մեծ, հսկայական խնճոյք։ Խօսեցին 40 յայտնի և ականաւոր հրապարակախօսներ։ Պատճառն այն էր, որ թերթը գտել էր 100 հազար նոր բաժանորդ։

◆ Աստ. Երիցեանը Մոսկվայից հեռագրում է Նար-Դոսին (պատճէնը Ատրպետին), որ նրան աջողվել է հայ վաճառականներից ժողովել 150,000 ր. «Սուրհանդակի» ապահովութեան համար, որը փոխադրվում է Թիֆլիսից Մոսկվա։ «Հովիտը» այդ պատճառով սուգ է սկսել...

◆ Կ. Հ. Բ. Ընկ. Նախագահը ինքնաբերաբար 100,000 ր. նուիրեց աղքատախնամ մարմին հիմնելու կամ աշխատանքի տուն բանալու համար։ Գործի կազմակերպութիւնը առաջարկված է Ընկերութեան խորհրդին, որ աջակցութեան է հրաւիրել Հ. Առաքելեանին։

◆ Ուզում էի շարունակել, մէկ էլ տեսնեմ Տ. Նազարեանը հեալով ներս մտաւ խմբագրութիւն և յայտնեց, որ այսօր, ապրիլի 1-ի առիթով, «Տարազի» բոլոր 299,999 համարները սպառվեցին առաւօտկանուխ, հատը 1 րուբլով։

Եւ գրիչս վայր դրի։

Սարգալես

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անօելի կոտորած գայլերու կողմէ.—Իզմիրէն «Լէվանտ Հէրալդի» տրուած տեղեկութիւններուն նայելով կարելի է ըսել, թէ գայլերը տիրապետած են ամբողջ Այդընի նահանգին և գրեթէ երեսունէ աւելի մարդեր ու անասուններ յօշոտած են։ Այսպէս, Դինարի մօտ երկու ոտնաման գտնուած է մէջը մարդու ոսկերով։ Քէչի Բուրնու կոչուած տեղը երեք թիւրք ճամբորդներ յարձակում կրեցին և անոնցմէ մէկը միայն, որ ձիաւոր էր, հազիւ կրցաւ ճողոպրիլ։ Հոն կոչուած գիւղին քահանան յօշոտուեցաւ գայլերէն։ Քէչի Բուրնուի ճամբուն վրայ կառք մը պաշարուեցաւ գայլերէ։ Ձիերէն մէկը սանձը կտրեց և փախաւ։ Միւս ձին, կառապանը և չորս ճամբորդներ կեր եղան գայլերուն։ Հաջի Վասիլի չիֆթլիկին (ագարակ) մօտ երկու թիւրք որսորդներ գայլերէ յօշոտուեցան։ Գէօլ Բէօյ կոչուած գիւղին մէջ գայլ մը մտաւ տուն մը և հոն բնակող կինը կտոր-կտոր ըրաւ։ Սիվրիլի մօտ ճամբուն վրայ թիւրք ընտանիք մը, որ բաղկացած էր հօրմէ, մօրմէ և երկու զաւակներէ, պաշարուեցաւ գայլերէն։ Հայրը իր զաւակներէն մէկը նետեց անոնց, որպէսզի իրենք փախչին։ Գայլերը շուտ մը կերան զայն և կարգով յօշոտեցին միւս տղան և ծնողքը։ Երկաթուղիի ճամբուն վրայ աշխատող 10 գործաւորներ նոյնպ՛ս յօշոտուեցան գայլերէն։ («Ժամանակ»)

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Ինչպէս խօսում են Դումայի կուլուարներում, օրէնսդրական հաստատութիւնների նստաշրջանը շարունակվելու է մինչև մայիսի 25-ը։

◆ Պետական Դումայի Նախագահ Րօդզեանկօն դուրս եկաւ հոկտեմբրիստների ֆրակցիայից։

◆ Պետական Խորհրդի հարցապընդումը 87-րդ յօդուածի մասին բաւականին զրութիւնը բարդացրեց։ Բարձր տեղեակ շրջաններում Ստոլիպինի կացութիւնը խախտված են համարում, հետևաբար նրա հրաժարականը գտնում են հաւանական։

◆ Տեղեկատու բիւրօն հաղորդում է, որ Մոսկվայի համալսարանի պրոֆէսօրներ իշխ. Տրուբէցկօյը և Վինօգրադօվը արձակվում են պաշտօններից։

◆ Լօնդօնում ներքին գործերի մինիստրը արտասանեց երկար ճառ ազատ առևտրի մասին։ Ի միջի այլոց նա ասաց. «Ազատ առևտուրը աշխարհի շարժողութիւնն է, տարիֆային բարենորոգումը ժողովրդի պատերազմ է միւս ժողովրդի դէմ»։

◆ Ղրիմի երկաթուղու կառուցման աշխատանքները Ուշակովի նախագծով կը սկսվեն այս գարնանից։ Գծի կառուցումը նստելու է 25 միլիոն րուբլի։ Եալտայից Սէվաստօպօլ երկաթուղին անցնելու է 4 ժամում։

◆ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութիւնը մի առաջադրութեամբ մինիստրների խորհրդից խնդրում է պատժիչ կանոններ մշակել պօրնօգրաֆիական հրատարակութիւնների և կանանց առևտրի համար։

◆ Սկիւտար քաղաքը բոլորովին մեռաւ։ Առևտուր չը կայ։ Տեղական արտասահմանեան հիւպատոսարանները պաշտպանվում են թիւրք զօրքերով։

◆ Կ. Պօլսի քաղաքական շրջաններում համոզվում են, որ եթէ անկարգութիւնները Ալբանիայում բաւականաչափ տառաջ եկան Աւստրիայի և մասամբ Ռուսաստանի և Իտալիայի ջանքերով։

◆ Չեռնօգօրիան թէև պատասխանեց թէ չէզոք է և փախստականներին արգելում է մտնել երկիրը, այնուամենայնիւ ապստամբ ալբանացիների շարքերում նկատելի են մեծ թւով չեռնօգօրցիներ։

◆ Քէչանում երկու օր է յամառ կռիւ է տեղի ունենում Նասիր-Հուսէյնի զօրքի և Սպահանից նրա դէմ ուղարկված բախտիարների միջև։ Թէհրանից բախտիարներին օգնութեան ուղարկվեցին 4 թնդանօթներ։

◆ Չը նայած սպանական պաշտօնական վստահացումներին, թէ ոչ մի մօբիլիզացիա չը կայ, տեղեկութիւններ են ստացված, որ սպանական նաւատորմը շրջում է Կադիկսի մօտերը։ Մելիլա մեկնելու պատրաստված զօրքերը հրաման ստացան գնալ Կադիկս։

◆ Ֆէրրէրի գործի վերաքննութեան առիթով սպանական կառավարութիւնը երկիրը խաղաղացնելու դիտաւորութեամբ պատրաստակամութիւն յայտնեց պատրաստել զինւորա-դատական նոր կանօնադրութիւն։

◆ Պօրտուգալական ժամ. կառավարութիւնը վճռեց հրովարտակ հրատարակել պետութիւնը եկեղեցուց բաժանելու մասին նախ քան ընտրութիւնները։

◆ Պարիզում Պրէսանսէի նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ մեծ միտինգ յօգուտ սպառազինման կրճատման։

◆ Ամբողջ Ֆրանսիայում շարունակվող ցրտերը անհանգստութիւն են առաջացնում։ Վախենում են, որ նրանք կարող են վնասել ապագայ ցանքսերին։

◆ Աթէնքում ռուս օդագնաց Ուտօչկինը կատարեց աջող թռիչք և արժանացաւ թագաւորի շնորհաւորանքին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

30 մարտի

ՕԴԵՍՍԱ։ Զօրքերի հրամանատարի կարգադրութեամբ կազմվեցին երկու մասնաժողովներ զօրքերի սանիտարական դրութեան մասին հոգալու համար, ի նկատի ունենալով որ գարնանը սպասվում է համաճարակի բռնկումն։

ԽԱՐԲԻՆ։ Չինական ներկայացուցիչները Սունգարիի վրա սանիտարական ձեռնարկութիւնների առիթով խօսեցին ռուսաց առաջարկութեան դէմ՝ ենթարկել 5-օրեայ կարանտին վերից եկող ճանապարհորդների համար։ Ռուսների չը համաձայնելու դէպքում չինացիները պահանջում են գործադրել այդ տեսակ ժամանակամիջոց նաև ռուս նաւերի համար, որոնք Սունգարի են մտնում Ամուրից։ Թոյլատրված է չինացիներին ազատ երթևեկութիւն բոլոր չինարևելեան գծով ապրանքատար ճանապարհորդական գնացքներով։

ԿԻԵՎ։ Եֆիմօվը ֆարմանով թռաւ դէպի Օդեսսա։

ՍԻՄՖԷՐՕՊՕԼ։ Թէօդօսիայի և Ջանկօյի միջև 4 զինված մարդիկ կողոպտեցին ճանապարհորդներին, ի թիւս որոց գեներալ Կօտլեարէվսկիին, կանգնեցրին գնացքը և գնդակներ արձակելով փախան։

ԲԵՐԼԻՆ։ Պրուսական կառավարութիւնը ընդառաջ գնաց ռուսների ցանկութիւններին՝ ռուս գաղթականների վերադարձը Պրուսիա դիւրացնելու տեսակէտից։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմեռային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 9 ժ. 28 ր. առաւօտ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 38 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 18 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 12 ր. երեկ. Բալաջարի՝ 10 ժ. 59 ր. գիշ. Բագու՝ 11 ժ. 26 ր. գիշեր. Մարդատար № 6 գնացքը՝ 3 ժ. 35 ր. ցեր., Գանձակ է հասնում 9 ժ. 56 ր. երեկ., Եւլախ՝ 12 ժ. 7 ր., գիշ., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 40 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 8 ժ., 13 ր. առաւօտ., Բագու՝ 9 ժ. 7 ր. առաւօտ.։ Պոստատար № 4 գնացքը՝ 10 ժ. 25 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 47 ր. գիշ., Եւլախ՝ 7 ժ. 3 ր. առաւ.։ Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 11 ր. ցեր.։ Բալաջարի՝ 3 ժ. 53 ր. ցեր., Բագու՝ 5 ժ. 21 ր. երեկ.։ Խառն գնացքը՝ IV կարգի վագօններով ըստ հարկի կարևորութեան՝ 4 ժ. 18 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 12 ժ. 48 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 39 ր. գիշեր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 31 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 22 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ պոստատար № $^{74}/_{75}$ 12 ժ. 41 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 11 ժ. 41 ր. առաւ., Էջմիածին կայար.՝ 5 ժ. 18 ր. ցեր., Երևան (առանձին գնացք Ուլուխանլուից յարմարեցված այս գնացքին)՝ 7 ժ. 11 ր. երեկ., Նախիջևան՝ 11 ժ. 21 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ.։ Մարդատար-ապրանքատար № $^{78}/_{79}$ գնացքը՝ 4 ժ. 33 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 31 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 9 ժ. 3 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 34 ր. առաւօտ., և սրանից դէնը այլևս չէ գնում։ Խառն գնացք IV կարգի վագօններով ըստ հարկի կարևորութեան № $^{108}/_{109}$՝ 5 ժ. 48 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 7 ժ. 20 ր. երեկ., Էջմիածին կայարան՝ 1 ժ. 30 ր. գիշ., առանց Երևան մտնելու, Նախիջևան՝ 9 ժ. 49 ր. առաւ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 58 ր. ցերեկ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 5 գնացքը՝ 8 ժ. 10 ր. առաւ., Միխայլօվօ է հասնում 12 ժ. 18 ր. ցեր., Բաթում՝ 9 ժ. 20 ր. եր.։ Պոստատար №3 գնացքը՝ 2 ժ. 9 ր. ցեր., Միխայլօվօ է հասնում 6 ժ. 18 ր. երեկ., Բաթում՝ 4 ժ. 28 ր. գիշ.։ Մարդատար № 7 գնացքը՝ 11 ժ. 53 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. 58 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 28 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 107 ըստ հարկի կարևորութեան՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 6 ժ. 54 ր. առաւ., Բաթում՝ 8 ժ, 33 ր. երեկ.։

ԲՈՐԺՕՄ՝ մարդատար № $^{9}/_{66}$ գնացքը՝ 3 ժ. 28 ր. ցեր., Գօրի է հասնում 6 ժ. 8 ր. երեկ., Միխայլօվօ 7 ժ. 43 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 9 ժ. 8 ր.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ մարդատար № 5 գնացքը՝ 7 ժ. 25 ր. առաւ.։ Պոստատար № 3՝ 1 ժ, 9 ր. ցեր.։ Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 55 ր. գիշ., որ այլևս դէնը չէ գնում։ Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով 12 ժ. 3 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ մարդատար № 6 գնացքը՝ 7 ժ. 46 ր. ցեր.։ Պոստատար № 4 գնացքը՝ 9 ժ. 25 ր. գիշ.։ Մարդատար № 8 գնացքը՝ 8 ժ. 45 ր. առաւ., որ դէնը այլևս չէ գնում։ Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով 3 ժ. 15 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պոստատար № $^{72}/_{73}$ գնացքը՝ 6 ժ. 38 ր. առաւ,։ Մարդատար-ապրանքատար՝ № $^{80}/_{81}$ գնացքը՝ 7 ժ. 1 ր. առաւ.։ Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով 10 ժ. երեկ.։

ԲՈՐԺՕՄԻՑ՝ մարդատար № $^{61}/_{10}$ գնացքը 7 ժ. 35 ր. առաւօտեան։

Ծանօթութիւն.—Արագ գնացքները (№ 2՝ Թիֆլիս-Բագու և № 1՝ Բագու-Թիֆլիս) առանց փոփոխելու գնում են մինչև Րօստօվ և յետ դառնում, անպատճառ մտնելով Բագու՝ ամբողջ կազմով և բոլոր տեղերը հօլսց-կարտով են։ Այս գնացքներում կայ Միջազգային Ընկերութեան մի միքստ I/II կարգի վագօն, որ առանց իջեցնելու հաղորդակցում է Թիֆլիս-Բագու-Մօսկվա՝ աւելացված վճարով (1,000 վերստը I կարգի վագօնում 8 ր., II կարգի՝ 6 ր).։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԱԳ
ԵՒ
ՀԻՄՆԱՒՈՐԱՊԷՍ
ՆԵՐԿՎՈՒՄ ԵՆ
ՄԱԶԵՐԸ ԵՒ ՄԻՐՈՒՔԸ
ՄԱԶԵՐԻ ՆԵՐԿՈՎ
ԸՆԿՈՅԶԻ ՀԻՒԹԻՑ
Պարֆիւմերիայի
№ 4711.

Անվնասակարութեան համար երաշխաւորութիւն

ԻՍԿԱԿԱՆԸ ՄԻԱՅՆ ՄԱՐԿԱՅՈՎ

ՊԱՐՖԻՒՄԷՐԻԱ ՖԷՐԴ. ՄԻՒԼԳԷՆՍ № 4711.

Կեօլն—Րէյնի վրա։ Հիմնված 1792 թ.։ Բաժանմունքը Րիգայում։

Մատակարար շատ Բարձրագոյն Պալատների։

Ծախվում է դեղատներում, դեղատնային և պարֆիւմէրային խանութներում։

(M. 436432/436450) 32. 6—6

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՔՈՒՐ

ԿՕՆԵԱԿ „ԱՐԱՐԱՏ“

ՅԱՏԿՈՒԹԵԱՄԲ

ՄՐՑՈՒԹԻՒՆԻՑ ԴՈՒՐՍ

Վաճառվում է գաստրօնօմիական ամենայաւ խանութներում։ Պահանջներով անմիջապէս դիմել Երևան՝ Ս. Պ. Եղիզարեանին, կամ թէ Թիֆլիսում Գ. Մուղեարսկիին։

(ու. կ. ե.) 314. 10—1

ՎԱՐԱԿՎԵԼՈՒՑ ԽՈՒՍԱՓԵՑԷՔ

ՃԱՆՃԵՐԸ ոչնչացնելու միջոցով։

ՄԻԱԿՆ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ՝ Է

ՃԱՆՃՈՐՍ-ՖԷՆԻԿՍԸ

ուղղակի և արագ ոչնչացնող։

Մեծաքանակ վաճառումը և հատածախը Դեղատնային Մթերք. Արևտրի Կովկասեան Ընկերութեան մէջ՝ Թիֆլիսում, նոյնպէս և բոլոր դեղավաճառանոցներում։ Վաճառողներին յանձնարարում ենք վաղօրօք ձեռք բերել վերոյիշեալ ապրանքը։ Նմուշները, պրօսպէկտը, գները ուղարկվում են ըստ առաջին պահանջման, իսկ պատուիրողներին ուղարկվում են րէկլամային նիւթերը և պլակատները՝ գունաւոր։

Գլխաւոր պահեստը. В. М. ЭРИКСЪ, С.-Петербургъ, Невскій 80.

(П. 43815) 317. 1—1

«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցում վաճառվում է

ԼԵՕՆԻԴ ԱՆԴՐԷԵՎԻ

ԱՆԱԹԵՄԱ

Թարգմ. Ա. Ց.

Գինն է պօստի ծախքով 1 ր. 30 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «ГУТТЕНБЕРГЪ», Г. И. Галустяну.

Նոյն տեղը վաճառվում է

ՎԻՐԱՒՈՐ ԲԼԲՈՒԼ

ԵՐԳԱՐԱՆ

Պօստի ծախսով՝ 70 կ.։ Գաւառացիները կարող են ուղարկել պօստի մարկաներ։

(օ.մ.) 313. 3—1

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

«606»-Ի ՆԵՐՍՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներքային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՁԻԼԲԵՐՇԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՁԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Ջքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ՀԱԶԻՐ

Խմբագրվում է առաջիկայ

1912

թւականի համար

„ՇՈՒՐԻԿ“

ԳՐՊԱՆԻ, ՊԱՏԻ ԵՒ ՍԵՂԱՆԻ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐ

«Շուրիկ» օրացոյցների նպատակն է ծառայել հասարակութեան ինքնագիտակցութեան զարգացման իբրև շաւիղ, առաջնորդել նրան դէպի բարին, վեհն ու գեղեցիկը։

«Շուրիկ» օրացոյցներն իբրև գեղարուեստական հրատարակութիւն, տպագրվելու են գունաւոր և պատկերազարդ։

«Շուրիկ» օրացոյցներին մասնակցում են մի խումբ գրական ույժեր։

«Շուրիկ» օրացոյցները տպագրվելու են մեծ քանակութեամբ և վաճառվելու չափազանց էժան գներով, հակառակ մինչև օրս եղած հրատարակութիւններին։

Գները և բովանդակութիւնը կը յայտարարվի իր ժամանակին։

Խմբագրութիւն «Շուրիկ» օրացոյցների

(չ.ու.կ.) 302. 6—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդներին՝

Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։

Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։

Կուկիա, Սեմեօնօվսկայա փողոց, № 16.

Տէլէֆօն № 40.

(ե.ու.կ.) 220. 100—8

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։

Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով

Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33.
(Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича, 33.

(չ.ու.կ.) 1134. 100—82

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.